

OHK - Geografija

III

B 21

GEOGR. OBZORNIK
/1982 1

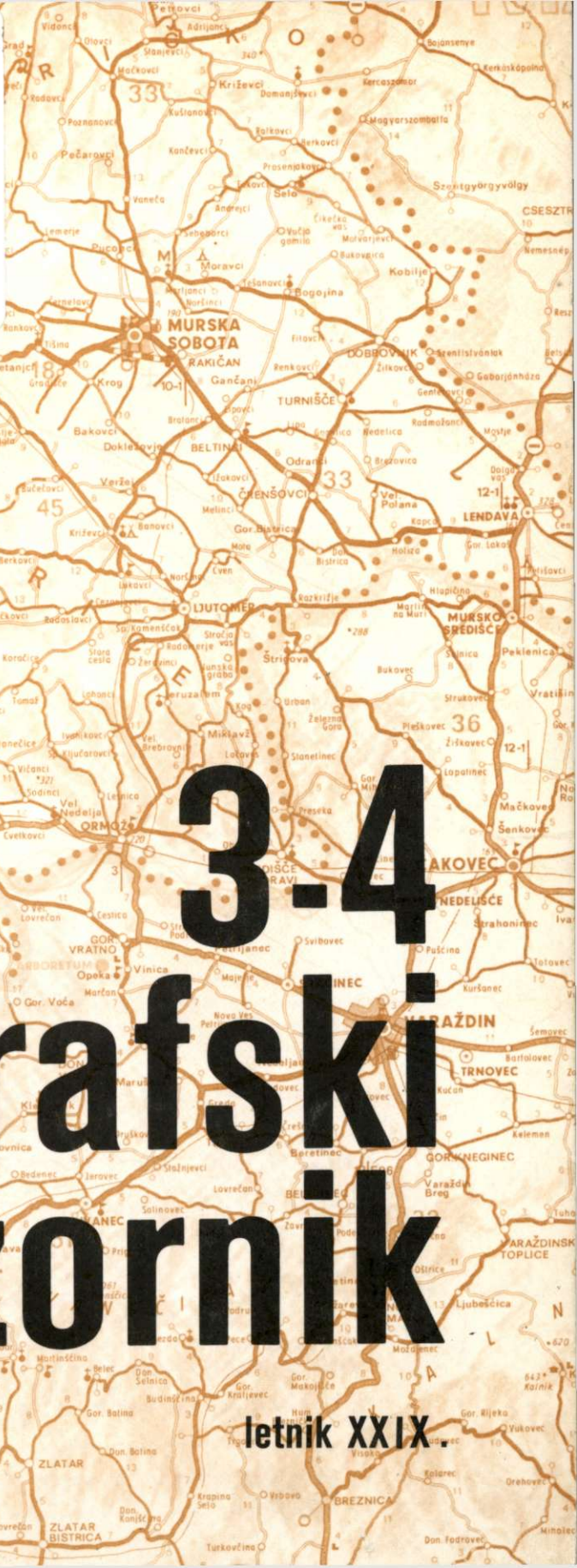
91

49098300408, 3/4

UNIVERZA V LJUBLJANI - FF

COBISS a

3.4

geografski obzornik

leto 1982

letnik XXIX.

geografski obzornik

časopis za geografsko vzgojo in izobrazbo

VSEBINA	
OB 60-LETNICI GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA SLOVENIJE	3
DIDAKTIČNA PROBLEMATIKA GEOGRAFIJE	
Mira Verbič: NEKAJ MISLI O DIDAKTIČNEM KOMPLETU ZA POUK GEOGRAFIJE V SREDNJEM USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU	5
Slavko Brinovec: GEOGRAFSKI KABINET IZ PEDAGOŠKE PRAKSE	8
M. Košak-J. Simčič: PREMOG V JUGOSLAVIJI	14
Milena Dežman: PROUČEVANJE DOMAČE POKRAJINE	18
Tatjana Ferjan: NEKAJ MISLI O VAJAH PRI GEOGRAFIJI V SVIO	23
GEOGRAFSKA PROUČEVANJA IN REGIONALNO GEOGRAFSKA PROBLEMATIKA	
Milan Orožen Adamič: NARAVNE KATASTROFE KOT ELEMENT PREOBLIKOVANJA SVETA	26
Dušan Plut: GEOGRAFIJA - MED SCILO IN KARIBDO	31
OCENE IN POROČILA	
Vladimir Bračič: GOZDNATE HALOZE (M. Pak)	43
DRUŠTVENE IN DRUGE VESTI	
GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI PREOBRAZBE SLOVENSKEGA PODEŽELJA	45
SKLEPI POSVETOVANJA "GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI PREOBRAZBE SLOVENSKEGA PODEŽELJA"	47
20 LET SOCIALNE GEOGRAFIJE V SLOVENIJI	48
DELO SEKCIJE ZA ZNANSTVENO-RAZISKOVALNO DELO PRI GDS 1980-1982	49
POSVETOVANJE O SOCIALNOGEOGRAFSKEM PROUČEVANJU VPLIVOV MELIORACIJ NA IZRABO ZEMLJE V SPODNJI ŠČAVNIŠKI DOLINI	52
RAZSTAVA ZEMLJEPISNEGA MUZEJA JUGOSLOVANSKI SIMPOZIJ Z MEDNARODNO UDELEŽBO "SOCIOGEOGRAFSKA IN EKONOMSKO GEOGRAFSKA PROUČEVANJA PROBLEMOV ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA	54
GEOGRAFSKI ASPEKTI PROIZVODNJE HRANE V JUGOSLAVIJI	55

Geografski obzornik, časopis za geografsko vzgojo in izobrazbo. Izhaja štirikrat letno. Izhaja Geografsko društvo Slovenije, Sekcija za pouk geografije.

Uredniški odbor: Slavko Brinovec, Marija Košak, Dragica Novak, Ludvik Olas, Mirko Pak, Dušan Plut, Mira Verbič

Urednik: Slavko Brinovec, 64000 Kranj, Mla-karjeva 2B.

Upravnik: Cita Marjetič, Lektor: Soča Švigelj.

Letna naročnina: za člane GDS 150 din, za ne-člane in ustanove 200 din; za študente 80 din.

Naročajte in plačajte na naslov: Geografski obzornik, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 12, št. tek. rač.: 50100-678-44109

Za vsebino člankov so odgovorni avtorji sami. GO izhaja s finančno pomočjo Izobraževalne skupnosti Slovenije.

Tisk: Tiskarna Inštituta za pljučne bolezni in tbc Golnik

Географический институт

Институт географии Академии наук СССР

1. ВВЕДЕНИЕ

2. МЕТОДИКА РАБОТЫ

3. РЕЗУЛЬТАТЫ РАБОТЫ

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

5. СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

6. ПРИЛОЖЕНИЕ

7. ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ МАТЕРИАЛЫ

8. ПОЯСНЯЮЩИЕ ЗАМЕЧАНИЯ

9. РЕЗЮМЕ

10. ПОСЛЕСЛОВИЕ

Важнейшим из них является то, что в настоящее время в нашей стране наблюдается процесс интенсификации сельского хозяйства, что требует от географов более глубокого изучения особенностей территории и ее ресурсов. В связи с этим особое значение приобретает изучение географических особенностей территории, ее природных ресурсов и их использования. В данной работе мы рассмотрим некоторые из этих вопросов, а именно: особенности географического положения территории, ее природных ресурсов и их использования.

Важнейшим из них является то, что в настоящее время в нашей стране наблюдается процесс интенсификации сельского хозяйства, что требует от географов более глубокого изучения особенностей территории и ее ресурсов. В связи с этим особое значение приобретает изучение географических особенностей территории, ее природных ресурсов и их использования. В данной работе мы рассмотрим некоторые из этих вопросов, а именно: особенности географического положения территории, ее природных ресурсов и их использования.

OB 60-LETNICI GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA SLOVENIJE

V našem društvu smo lansko leto proslavili jubilej, ki je za slovenske razmere razmeroma visok. Malo je namreč strokovnih društev v naši republici, ki se lahko pohvalijo s tako dolgim obstojem in tako bogato dejavnostjo v preteklosti. Ob tej priliki lahko samo znova izrazimo naše priznanje in hvaležnost vsem prvim članom in ustanoviteljem društva, ki so se že tako zgodaj zavedli pomena združevanja v stanovsko društvo. Zelo velik delež zaslug za kontinuiteto zastavljenega dela v društvu in za njegov strokovni in družbeni ugled pa imajo seveda številni predsedniki in odborniki ter uredniki, katerih delo in prizadevanja so trdno vgrajena v šestdesetletno društveno preteklost.

Tak jubilej zagotovo terja širše razmišljanje o vlogi in nalogah takega strokovnega društva, kot je naše. To seveda ni priložnost za razmišljanje, kaj vse bi lahko v društvu v preteklosti, predvsem pa v prihodnosti, poleg obstoječih aktivnosti, še delali, temveč predvsem, kaj zmoremo in brez česa nikakor ne moremo biti. Društvo ni samo povezovalec posameznikov, ampak predstavlja geografsko vedo v naši samoupravni socialistični družbi z vsemi obveznostmi, ki iz tega izhajajo. Zato ne gre samo za pravice, ki jih ima strokovno društvo in njegovi člani v okviru Socialistične zveze delovnega ljudstva, temveč tudi za dolžnosti, za dolg, ki ga imamo geografi do lastnega naroda. Vprašanje je, ali smo izkoristili vse možnosti, ki jih imamo za naše delovanje in ali smo izpolnili vsa pričakovanja.

Na obe vprašanji je težko zadovoljivo odgovoriti, kajti ni dvoma, da so ostale neizkoriščene še marsikatero oblike dela in da je vsem pričakovanjem težko zadostiti. Ni mogoče zanikati, da je društvo svoj osnovni program, kot so zborovanja, predavanja, ekskurzije, izdajanje Geografskega vestnika in Geografskega obzorika in druge akcije uspešno uresničevalo. V tem pogledu ni bistvenih odklonov v primerjavi s preteklostjo, kajti utečena pot je tudi najzanesljivejša. Prav v tem pa se zdi, tiči nevarnost prevelike zagledanosti v ustaljene oblike društvene aktivnosti. Nespremenjenost društvene dejavnosti v daljšem obdobju se lahko sprevrže tudi v enoličnost, ki za marsikoga ni privlačna, za večino pa predvsem ni vzpodbudna.

Zato je v zadnjem času prevladalo mnenje, da v društvu zmoremo več kot samo organizacijo zborovanja vsake dve leti. To ni samo vprašanje strokovnih potencialov, ki jih je treba iskati ne samo v znanstvenih in visokošolskih organizacijah, temveč tudi med učitelji geografije v srednjih in osnovnih šolah. Mislim na vsakoletne strokovne sestanke. Nekaj podobnega nam je uspelo lansko leto, ko je znanstvena sekcija društva organizirala v okviru praznovanja 60-letnice posvet o geografski problematiki slovenskega podeželja. S tem bi se menjavali regionalna in občja geografska problematika. To pa seveda ne bi smelo biti togo načelo, posebno če je v enem letu več geografskih zborovanj na območju Jugoslavije.

Posebno velike naloge se znova in znova postavljajo pred sekcijo za šolski pouk, saj ne dohajamo potreb po novih učbenikih, kartah, učilih in svežih geografskih informacijah. Nova organizacijska zasnova sekcije je verjetno obet za večjo aktivnost in uspehe na tem hvaležnem področju. Najbolj težko pričakujejo novosti na tem področju številni naši učitelji, ki jih ne smemo razočarati in pustiti neopremljene za njihove pomembne vzgojnoizobraževalne naloge. Zato je treba podpreti vsakršno aktivnost in prizadevanje šolske sekcije za posodobitev in aktualizacijo pouka geografije. Še večje uspehe pa bomo dosegli, če bi mogli pridobiti iz vrst učiteljev nove sodelavce za geografske prispevke, ki so iskano blago za vse vrste množičnih komunikacij. Prav tako je nujno potrebno bolj intenzivno raziskovati vsebino, učila in metode geografskega pouka na vseh nivojih. Tudi za to prepotrebno delo bi lahko pridobili nove sodelavce iz istih vrst.

Vzpodbujanje in pospeševanje geografske vzgoje in izobrazbe je zagotovo med prvenstvenimi nalogami društva. Zato bi bilo poleg zgornjih nalog zelo koristno tudi znanstvene rezultate posredovati v poljudnejši obliki čim širšemu krogu uporabnikov. Društvo bi lahko bilo organizator izdavanja poljudnih regionalnih opisov, ki jih močno primanjkuje. Morda bi za začetek zmogli izdajo manjšega statističnega in politično-geografskega priročnika, ki bi ga potrebovali na vseh ravneh šolanja, da ne bi bili v celoti odvisni od podobnih tujejezičnih. Zanimiv bi bil lahko tudi za širši krog uporabnikov, še posebno, če bi uspelo obnavljati podatke vsaj na nekaj let, če ne že vsako leto, kot je to običaj.

Pomembno je tudi stalno obnavljanje članstva in krepitev organizacijske, strokovne in tudi materialne moči osnovnih organizacij, to je aktivov. Glede članstva je v teku akcija, ki bo, upamo, uredila to razmeroma šibko stran našega delovanja. V teku pa je še druga akcija, ki bo močno posegla v dosedanjo organizacijsko zasnovo društva. Na osnovi stališča RK SZDL o potrebi po reorganizaciji republiških društev v zveze smo sklep o taki spremembi naše organiziranosti sprejeli na slavnostnem občnem zboru 20. novembra 1982. Ustanavljanje republiških zvez je prav gotovo proces, ki ga terja razvoj. Je namreč tudi zagotovilo za večjo enakopravnost med osnovnimi organizacijskimi enotami, na primer našimi aktivni, poslej samostojnimi društvi. Nova organiziranost bo samostojnim društvom omogočala pa tudi narekovala večje aktiviranje članstva, pa tudi samostojno finančno poslovanje. Do jeseni se bodo tako reorganizirali aktivni v Kranju, Ljubljani in v Mariboru. Aktivni v Murški Soboti, Celju, Novem mestu in v Postojni pa bodo nekaj časa še povezani z enim ali drugim društvom. Želimo, da se sedanjim aktivom oziroma bodočim društvom pridružijo še nove društvene enote, ki naj povežejo v organiziran delovni krog čim večje število geografov. Bodoča Zveza geografskih društev Slovenije pa naj bo nosilka najboljših tradicij Geografskega društva Slovenije.

Jurij Kunaver

Predsednik GDS

didaktična problematika geografije

NEKAJ MISLI O DIDAKTIČNEM KOMPLETU ZA POUK GEOGRAFIJE

V SREDNJEM USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU

Mira Verbič^x

Zahteve reformirane šole so narekovale ob pripravi učnega načrta za geografijo tudi oblikovanje ustreznih didaktičnih pripomočkov, brez katerih ne bi mogli v okviru načrtovanih ur uresničiti zastavljenih vzgojnoizobraževalnih smotrov in vsebine.

V metodiki geografskega pouka smo že doslej uporabljali številne didaktične pripomočke, ki so ob ustreznih metodah prispevali k nazornosti pouka in aktivnosti učencev. Ti pripomočki so doslej nastajali največkrat časovno in pogosto tudi vsebinsko neusklajeno z učnim načrtom, kar se je odražalo v navideznem in dejanskem podvajanju smotrov in vsebine. Njihova uporaba je bila odvisna od iznajdljivosti in prizadevnosti učitelja, ki se je ob pomanjkanju časa pogosto zatekal k frontalni obliki in metodi razgovora.

Z novim učnim načrtom, ki predvideva aktivne oblike dela učencev in vzporedno pripravo didaktičnega kompleta, so bili dani pogoji za preseganje tradicionalne oblike in metode vzgojnoizobraževalnega dela pri pouku geografije.

V času vsestranske racionalizacije porabe sredstev, se tudi pred geografijo pogosto postavlja vprašanje o utemeljenosti in primernosti tega didaktičnega kompleta.

Po enem letu je preuranjeno ocenjevati primernost oz. uporabnost didaktičnega kompleta za geografijo v SVIO. Ne moremo pa mimo metodično-didaktičnih izhodišč, ki so narekovala oblikovanje didaktičnega kompleta in so bila med drugim izpostavljena tudi na Posvetovanju o učbenikih v srednjem usmerjenem izobraževanju marca 1983 v Ljubljani.

1. Z reformo vzgoje in izobraževanja se v vzgojnoizobraževalni proces vključujejo poleg znanosti še druga področja človekove dejavnosti, kjer preprosta dedukcija iz posamezne vede ne zadostuje in torej tudi učbenik (ki je predstavljal didaktično-metodično predelavo znanosti) v klasičnem pomenu ne.

---

^x dipl. geograf. svetovalka, Zavod SR Slovenije za šolstvo, 61000 Ljubljana, Poljanska 28, glej izvleček na koncu Obzornika

2. Didaktični komplet je sestavni del sistematičnega uvajanja novega učnega načrta in bi moral biti že zasnovan kot celotna sistemska rešitev z natančno opredeljenimi deleži in odnosi med učbenikom, delovnim zvezkom, priročnikom in drugimi didaktičnimi gradivi in pripomočki.
3. Z vidika racionalnega finančnega vlaganja v učinkovitost vzgojnoizobraževalnega procesa bi morali opredeliti tudi delež mediateke.

Odločitev, da se za uresničevanje učnega načrta geografije v prvem razredu srednjega usmerjenega izobraževanja pripravi didaktični komplet, je bila brez dvoma utemeljena. Iz razpoložljive dokumentacije ugotavljamo, da so bili jasno opredeljeni elementi tega kompleta: učbenik, delovni zvezek, naloge objektivnega tipa, priročnik za učitelja; prosojnice, fotoprosojnice, diapozitivi; atlas. Manj jasno so bili opredeljeni deleži in odnosi med posameznimi sestavinami kompleta, ki so nastajale postopoma, tako da komplet še do danes ni v celoti realiziran (manjkajo naloge objektivnega tipa in priročnik za učitelje, ki je v osnutku).

Zaskrbljujoč je predvsem nedogovorjen način delitve dela med založbami pri oblikovanju didaktičnega kompleta, ki avtorjev ne obvezuje za pripravo vseh sestavin kompleta. Ker smo didaktični komplet začeli uvajati frontalno, tudi po sondažni poti nismo pridobili ugotovitev učiteljev praktikov, ki bi prispevale k ustreznejši opredelitvi obsega posameznih sestavin, zlasti delovnega zvezka.

Izkušnje spremljave pouka geografije v šol. letu 1981/82 v prvih razredih so potrdile ugotovitve, da učitelji najpogosteje načrtujejo svoje vsebinsko in didaktično-metodično delo po učbenikih in izjemoma po drugih spremljajočih didaktičnih pripomočkih v kompletu. Zato tudi zbrani podatki ne morejo biti tipični za oceno ustreznosti učnega načrta in didaktičnega kompleta. Še več, učbenik, za katerega smo uvodoma ugotovili, da je samo sestavina kompleta, dejansko ne prispeva v celoti k realizaciji zahtev učbenega načrta, kar pa pri izključitvi drugih sestavin kompleta pomeni bistveno okrnjen pouk geografije.

Uporaba didaktičnega kompleta v vzgojnoizobraževalnem procesu je zahtevna naloga, na katero moramo učitelja pripraviti. Šele tako usposobljen bo uspešno uresničeval zastavljene smotre učnega načrta in naučil učenca pravilno uporabljati učbenik, delovni zvezek in atlas. Samo v tem primeru se bo zmanjšal delež učencev, ki predpisanih didaktičnih gradiv sploh ne uporabljajo pri pouku geografije.

Ne želim ponavljati podatkov o številu seminarjev in aktivov, ki so bili namenjeni usposabljanju učiteljev geografije. Brez dvoma je med njimi pretežna večina takih, ki so uspešno vključevali v vzgojnoizobraževalni proces vse razpoložljive elemente didaktičnega kompleta. Njihove ugotovitve o ustreznosti obsega in sestavin kompleta so nepogrešljiva osnova za ustrezne dopolnitve in korekture delovnega zvezka in učbenika. Nikakor pa ni mogoče ustreči vsem tistim zahtevam, ki pričakujejo do podrobnosti izdelane vzorčne ure za posamezne enote in teme, ker onemogočajo uresničevanje načela individualizacije in diferenciacije vzgojnoizobraževalnega dela, ki izhaja iz posebnosti okolja in usmeritve šole, ter učenca kot subjekta vzgojnoizobraževalnega procesa. Pogrešamo pa izmenjavo izkušenj med učitelji praktiki, celo

v okviru iste vzgojnoizobraževalne organizacije.

Obstoječi didaktični komplet je osnova za realizacijo učnega načrta v prvem razredu srednjega izobraževanja. Čimprej je potrebno zagotoviti manjkajoče sestavine, zbrati objektivne podatke učiteljev praktikov in dopolniti posamezne elemente tako, da bodo v največji meri uresničevali vzgojnoizobraževalne smotre pouka geografije. To nalogo morajo opraviti geografi sami, to so avtorji kompleta, učitelji praktiki in delavci Zavoda SRS za šolstvo.

L i t e r a t u r a

Usmerjeno izobraževanje, Zakon s komentarjem in izvršilni predpisi ter smernice za oblikovanje VIP, ČZ Uradni list SR Slovenije, Ljubljana 1981.

Učni načrti za geografijo, Zavod SRS za šolstvo, cikl. Ljubljana 1981.

Košak-Brinovec, Predlog izhodišč za pripravo poskusnega učbenika in didaktičnega gradiva za geografijo v SVIO, 2/7-1979; Arhiv Zavoda SRS za šolstvo, Ljubljana.

Dora Gobec, Kaj pa didaktični kompleti? Prosvetni delavec št. 6, letnik XXXIV - 4.april 1983 Ljubljana.

Spremljanje in evalvacija geografije v programih srednjega usmerjenega izobraževanja v šol. letu 1981/82; Arhiv Zavoda SRS za šolstvo.

GEOGRAFSKI KABINET

Slavko Brinovec^x

Namen

Vzgojnoizobraževalnega dela v usmerjenem izobraževanju ni mogoče uspešno uresničiti brez učil in učnih sredstev. Vsa ta sredstva vodijo učence k doživljanju in zaznavanju različnih geografskih vsebin, k razumevanju pojmov, pojavov in procesov, s tem pa h kritičnemu odnosu do človekovega dela.

Sodobna pedagogika poudarja, da se spreminja vloga in položaj učitelja, ki ni več posrednik informacij, ampak postaja organizator vzgojnoizobraževalnega dela pa tudi mentor v različnih učenčevih dejavnostih. Pri taki vlogi so učna sredstva in učila pomemben posrednik informacij. Ker se večina učil zbira v geografskem kabinetu, postaja ta v sodobno zasnovanem učnem procesu osrednji prostor, mimo katerega ne moreta ne učitelj in ne učenec. Z uporabo učil in sredstev iz geografskega kabineta se zagotavlja vsebinsko, metodično in dejavnostno bogatejši pouk, učenci se navajajo na samostojnejše iskanje virov in na samostojno učenje, osvojenih znanj je več in so preglednejša.

Geografski kabinet mora z učili obogatiti vzgojnoizobraževalno dejavnost. Zato mora:

imeti zadosten in vsebinam vzgojnoizobraževalnega programa primeren fond učil in učnih sredstev;

dajati učitelju in učencem učila, ki jih potrebujejo za različne oblike vzgojnoizobraževalnega dela;

navajati učence na iskanje in uporabo informacij, literature in učil;

zagotavljati pogoje za različne interesne dejavnosti učencev.

Tako oblikovan geografski kabinet lahko opravlja dve funkciji: informativno pri rednem delu ter delovno pri interesnih dejavnostih učencev. Geografski kabinet ima v takem primeru funkcijo mediateke, v kateri so sistematično urejena vsa učila po univerzalni decimalni klasifikaciji. Tu so zbirke vseh zemljevidov, geografska literatura, avditivna, vizualna in avdiovizualna sredstva. Poleg tega so tam pomagala za prepisovanje, povečevanje in kopiranje. Geografski kabinet nudi učitelju in učencem vse, kar potrebujejo za pouk in interesne dejavnosti.

---

^x mag., Gimnazija Kranj, 64000 Kranj, Koroška cesta 13, glej izvleček na koncu Obzornika

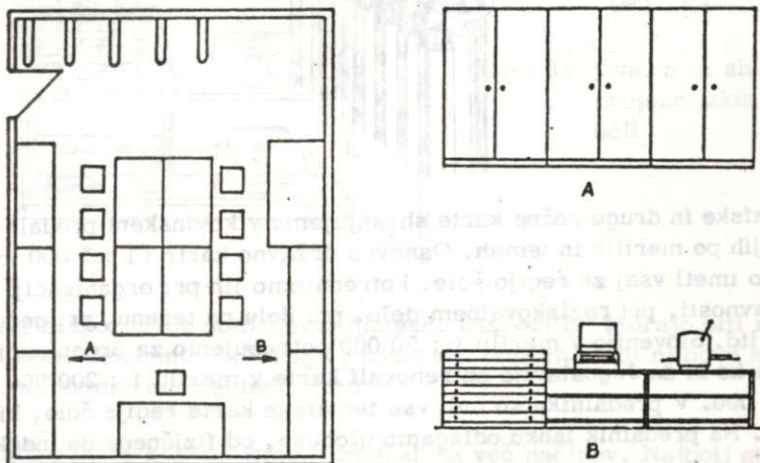
Geografski kabinet je tudi prostor, v katerem manjše skupine učencev opravljajo različne raziskovalne naloge. V njem se lahko sestajajo člani geografskega krožka ali vsaj skupine, ki v njem delujejo. Temu primerno naj bo geografski kabinet tudi opremljen.

Postavitev opreme in organizacija v kabinetu

Geografski kabinet mora biti tako organiziran, da zadovoljuje osnovne funkcije, ki so mu namenjene v vzgojnoizobraževalnem procesu. Učitelju mora omogočiti pripravo na pouk, za kar mora imeti na razpolago zadosti veliko delovno mizo s predalnikom. Miza mora biti postavljena tako, da nanjo pada zadosti dnevne svetlobe, imeti mora namizno luč, da učitelj lahko dela tudi takrat, ko je dnevne svetlobe premalo.

Za delo manjših skupin učencev, bodisi v okviru geografskega krožka ali drugih interesnih dejavnosti (naravoslovni dnevi, mladi raziskovalci), mora biti na razpolago velika delovna miza, za katero je vsaj osem sedežev. Delovna miza služi tudi učitelju za odlaganje učil pri pripravi na pouk, pa tudi učiteljem za skupno načrtovanje in spremljanje dela v razredih.

V geografskem kabinetu mora biti dovolj prostora za spravilo vseh učil, ki jih ne rabimo pogosto pri pouku geografije, za odlaganje učnih sredstev, za namestitev kopirnih aparatov ter druge opreme, ki jo potrebujemo za pouk. V ta namen mora biti ena izmed daljših sten namenjena shranjevanju avdiovizualnih sredstev in vseh učil zanje. Ob nasprotni steni je enako dolga odlagalna polica, na katero namestimo razmnoževalne aparate, v predale pod omenjeno polico pa material, ki ga potrebujemo pri razmnoževanju. V tej vrsti je tudi kovinski predalnik za shranjevanje ročnih kart. Del police ima stekleno površino, ki je osvetljena za prerisavanje kart in ostalega materiala. Zadnja stena v kabinetu je namenjena shranjevanju stenskih kart.

Slika 1: Postavitev opreme v geografskem kabinetu

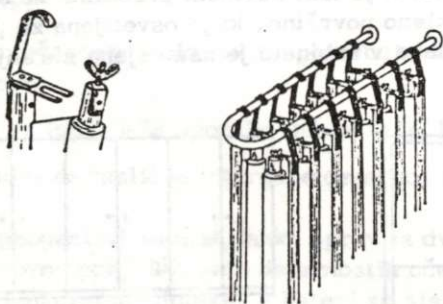
S tako organizacijo prostora dosežemo, da je možno ob stenah v omarah, na polih ali na stojalih odlagati učila. Pri najboljši svetlobi je miza, pri kateri se pripravlja učitelj na pouk geografije, ves osrednji prostor pa je namenjen delu učencev v interesnih dejavnostih ali pa strokovnim aktivom učiteljev.

Zbirke v kabinetu

Strokovno izbrana in številna ter ustrezno urejena učila v geografskem kabinetu so osnovni pogoj za uspešno vključevanje kabineta v smotre, programe in naloge šole. Med zbirkami v geografskem kabinetu morajo biti vse tiste, ki jih potrebujemo pri pouku, pa v razredu stalno niso potrebne. Ker ni normativov, kakšne naj bodo zbirke učil za pouk geografije in kaj naj vsebujejo, si pogledjmo, kaj za pouk potrebujemo. To so predvsem: kartografska zbirka, zbirka geografske literature, zbirka avdiovizualnih učil ter razmnoževalni in kopirni aparati.

a) Kartografska zbirka

Zaradi narave geografskega dela mora imeti šolska kartografska zbirka poleg priročnih atlasov in stenskih kart, ki so montirane v kasetah v razredu, še kartografsko gradivo, ki ga ne potrebujemo tako pogosto. Gre za stenske karte, ki jih potrebujemo pri geografskem pouku občasno. Zanje moramo imeti pripravljena posebna stojala. Te karte shranjujemo pri zadnji steni v kabinetu tako, da jih razvrščamo od karte regije do karte sveta in jih postavljamo v stojala, ki jih izdelujemo tudi pri nas. Druga možnost je ta, da na vsako karto montiramo obešalo, karte pa potem obesimo na kovinske nosilce, ki so vpeti na steno. Na tak način se karte dobro ohranijo, pa še čiščenje kabineta je lažje. V tem primeru moramo karte razvrščati po velikosti.

Slika 2: Možnosti shranjevanja stenskih kart

Topografske in druge ročne karte shranjujemo v kovinskem predalniku. Razvrščamo jih po merilih in temah. Osnovno državno karto (1 : 5 000 in 1 : 10 000) moramo imeti vsaj za regijo šole. Potrebujemo jih pri organizaciji naravoslovnih dejavnosti, pri raziskovalnem delu, pri delu na terenu, pri geografskem krožku itd. Slovenijo v merilu 1 : 50 000 potrebujemo za organizacijo ekskurzij, medtem ko bi za Jugoslavijo potrebovali karte v merilu 1 : 200 000 ali vsaj 1 : 500 000. V predalniku so tudi vse tematske karte regije šole, ki jih lahko dobimo. Na predalnik lahko odlagamo globuse, od fizičnega do indukcijskega.

b) Zbirka geografske literature

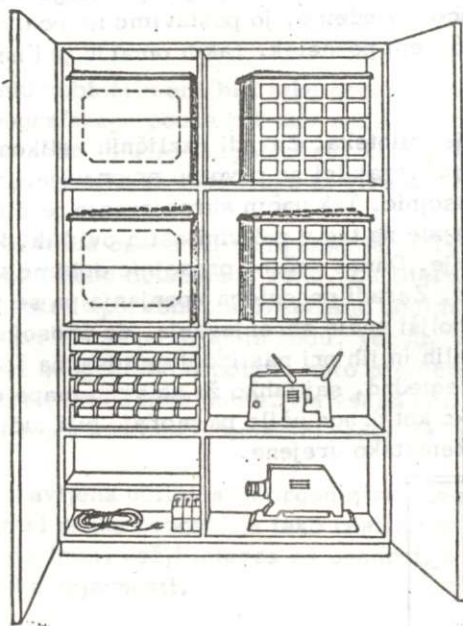
Ob daljši steni v kabinetu so postavljene omare za shranjevanje učil. Vsaj ena

med njimi je namenjena geografski literaturi. Poleg literature, ki jo imamo v razredu, je tu zbrana vsa geografska literatura širše regije, osnovna geografska literatura Slovenije in Jugoslavije. Dobro je, če imamo v kabinetu tudi osnovnošolske učbenike in učbenike srednjih šol z drugačnim programom. Tu je zbrana slovenska geografska periodika in šolska geografska periodika iz drugih republik. V zbirki so tudi statistični viri (Godišnjak, Letopis in lokalni viri) kot tudi leksikoni in priročniki. Prav je, da v taki zbirki ne manjkajo atlasi, iz katerih lahko prerisujemo karte ali povzemamo druge informacije.

Vsa geografska literatura in viri morajo biti katalogizirani po univerzalni decimalni klasifikaciji. Katalogni listi so v posebnem predalu, da učenci iščejo literaturo najprej po katalogu, šele potem na knjižnih policah. S tem se uče iskati in pravilno uporabljati literaturo.

c) Zbirka avdiovizualnih učil

Vse ostale omare so namenjene avdiovizualnim sredstvom in učilom. Ena naj služi shranjevanju tistih avdiovizualnih sredstev, ki jih ne uporabljamo pogosto (episkop, kinoprojektor). V omari so tudi rezervne žarnice, kabli in osnovna oprema za čiščenje avdiovizualnih naprav.

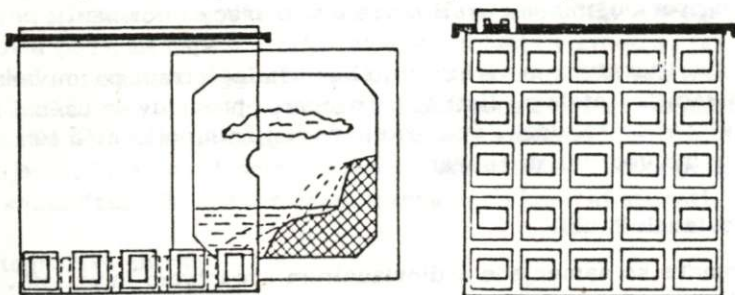
Slika 3: Omara za shranjevanje projekcijskih sredstev in učil

Z zbirko diapozitivov oblikujemo diateko. Diapozitivi morajo biti shranjeni po nekem redu (koncentrični krogi), napraviti moramo tudi njihovo kartoteko, tako da imamo primeren pregled nad njimi.

Diapozitive lahko shranjujemo v omarah na več načinov. Najbolj preprost in najcenejši način je ta, da jih damo v škatlice in jih v določenem zaporedju razvrstimo po policah. Slaba stran takega shranjevanja je v tem, da so diapozitivi raz-

porejeni nepregledno in da porabimo precej časa za iskanje določenih posnetkov.

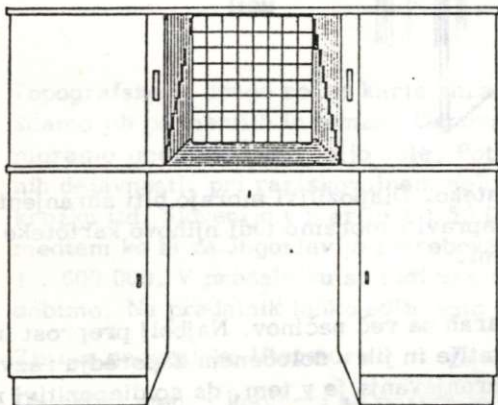
Druga možnost, ki jo imamo tudi pri nas, je, da diapozitive vlagamo v polivinilaste mape z žepki. Mape potem postavljamo v pripravljena stojala. Pri takem načinu lahko zelo hitro najdemo ustrezen posnetek, ker lahko naenkrat pogledamo vso mapo. Slabo je, če stojala za shranjevanje map niso dovolj zaščitena. Takrat se na njih nabira prah in vidnost diapozitivov je slabša.

Slika 4: Shranjevanje prosojnic in diapozitivov v mapah

Najboljše je shranjevanje diapozitivov v posebni omarici, kjer jih zlagamo na police. Ko potrebujemo posnetek, polico izvlečemo, jo postavimo na pokrov, ki je v ta namen osvetljen, in izberemo željeni posnetek. Takih omaric pri nas ne izdelujejo.

Iz prosojnic in fotoprosojnic se oblikuje folioteka. Zaradi različnih velikosti je shranjevanje prosojnic težje. Domači proizvajalci so prvotno pripravljali registrske mape, primerne velikostim prosojnic. Tak način shranjevanja je bil nepregleden. Pozneje so prosojnice prihajale na trg v polivinilastih ovitkih, ki smo jih enostavno vlagali v registratorje. Danes večino prosojnic dobimo v šole v mapah, ki jih samo zlagamo v omare. Zaradi pogostega vpenjanja pa se prosojnice lahko poškodujejo. Zato je najboljši način shranjevanja, da prosojnice vlagamo v mape za akte, ki so na stojalih in jih pri nas izdeluje tovarna Stol iz Kamnika. Tako shranjevanje je zelo pregledno, saj lahko že na vrhu mape označimo vsebino in naslov prosojnice. Tako kot druga učila pa morajo biti tudi prosojnice in fotoprosojnice pregledno in tematsko urejene.

Slika 5: Posebna omarica za diapozitive

Na šoli je vse več element filmov, ponekod pa tudi že kaset za videorekorder. Vsem skupaj namenimo eno omaro in vanjo pregledno in po temah zložimo filme in kasete. V isto omaro shranimo tudi radijske kasete z radijskimi šolskimi urami.

č) Razmnoževalni in kopirni aparati

Za nemoteno delo pri geografskem pouku in interesnih dejavnostih moramo imeti na razpolago razmnoževalne in kopirne aparate. Najbolj preprosta naprava za ta namen je preurejena šolska klop. Zgornjo ploščo nadomestimo s pleksi steklom, pod njo pa postavimo neonsko razsvetljavo. Tako na najbolj preprost način omogočimo prerisavanje kart. Za razmnoževanje pa v kabinetu potrebujemo vsaj ročni razmnoževalni stroj, ki ga postavimo na eno izmed polic. Pod njo so predali, v katerih hranimo papir in matrice.

Zelo pa si olajšamo delo, če nam uspe v kabinetu postaviti fotokopirni in termokopirni stroj. Z njima lahko izdelamo kopije vseh materialov, tako iz atlasov in knjig, napravimo pa lahko tudi prosojnice. Z njuno postavitvijo ni več ovir, da učenci ne bi imeli na razpolago materialov za pouk, pa tudi učitelju je delo zelo olajšano. Nabava takih strojev je precej draga, pa še težko se jih dobi.

Zaključek

Geografski kabinet mora biti tako organiziran, da lahko izpolnjuje vse funkcije tako glede geografskega pouka kot tudi različnih dejavnosti učencev. Imeti mora vso literaturo, učila in učne pripomočke, ki jih zahteva program geografije, na razpolago pa mora imeti tudi literaturo in vire za lokalno geografijo.

Posebej je treba opozoriti na hranjenje učil, ki morajo biti vsa inventarizirana in urejena po nekem določenem redu. Za literaturo in geografske vire je jasno, da za razvrstitev uporabimo univerzalno decimalno klasifikacijo. Za učila pa je bolje, da jih razvrščamo po drugem redu, vendar vsa po istem. Najbolje je, da povsod začnemo z geografskimi pojmi, nato preidemo na regijo, Slovenijo, Jugoslavijo, Evropo in na druge kontinente. Za vsako učilo napravimo kartoteko, vse skupaj pa so shranjene v kartotečni omarici, tako da je pregled nad učili res popoln.

Tako pripravljena učilnica in organiziran geografski kabinet nudita vse pogoje, da bodo smotri pouka geografije tako realizirani, kot so bili zamišljeni. Učenci bodo zaradi tega imeli večji interes za geografijo in tudi bolj se bodo vključevali v izvenšolske dejavnosti.

iz pedagoške prakse

PREMOG V JUGOSLAVIJI. PISNA PRIPRAVA ZA UČNO ENOTO

Marija Košak^x, Jelka Simčič^{xx}

Pri časovno omejenih možnostih in zahtevnih vzgojnoizobraževalnih smotrih si nikakor ne moremo privoščiti nepripravljenih, nedomiselnih učnih ur, kar dajo slutiti nekatere površne, močno poenostavljene pisne priprave. Pisna priprava naj bi prikazala pomembnejše aktivnosti učitelja in aktivnosti učencev, oziroma takoimenovano učno strategijo v temeljnih etapah učnega procesa. Tako zasnovana pisna priprava je zahtevna in terja od učitelja poglobljeno proučitev vzgojnoizobraževalnih smotrov, učnih vsebin, dobro poznavanje razredne pripravljenosti za določene oblike pouka in metode. Med nekaj vzorci za pisno pripravo je tudi ta. Na podlagi te je potekala učna ura v 8.razredu pri pouku zemljepisa Jugoslavije. Oblikovanje dispozicije in ponavljanje sta pokazala, da so bile etape pravilno zasnovane.

Razred: 8

Učna tema: Energija in njen pomen

Učna enota: Premog v Jugoslaviji

Vzgojnoizobraževalni smotri učne enote: učenci

- naštejejo vrste premoga in opredelijo njihovo pomembnost v gospodarstvu,
- pokažejo na zemljevidu pomembnejša nahajališča,
- navedejo težave, s katerimi se srečuje naše gospodarstvo pri oskrbi s premogom,
- analizirajo podatke o proizvodnji premoga,
- zberejo poročila iz časopisov in revij o delu rudarjev, njihovih dosežkih in težavah.

Didaktična oblika: skupinsko delo

Metode: razgovor
samostojno delo

^x Dipl. geog., prof. višje šole, Pedagoška akademija, 61000 Ljubljana, Alendejeva

^{xx} Dipl. geogr., osnovna šola Rihard Jakopič, 61000 Ljubljana, Derčeva 1, glej izvleček na koncu Obzornika

- Učni pripomočki:** - zemljevid Jugoslavije,
 - prosojnica: Premog v Jugoslaviji,
 - dnevno časopisje,
 - glasila rudnikov - premogovnikov,
 - statistični koledarček.

Didaktične komponente: uvajanje,
 samostojno delo učencev,
 ponavljanje.

Izvedba učne ure

Učna strategija

Etape	Učitelj	Učenec	Metode	Viri
1.	<p>Prebere tekst iz časopisa "Strategija energetskega razvoja". Razgovor o vsebini odstavka, o vsakdanji problematiki pri oskrbi s premogom.</p> <p>Napoved: Kakšne možnosti nam nudi premog, boste spoznali s pomočjo učbenika, zemljevida, tekstov in stat. koledarčka.</p> <p>Delali boste v skupinah, čas: 20 min.</p>	<p>Povedo, kako razumejo to problematiko. Navedejo lastna opažanja pri oskrbi s premogom.</p>	<p>Uporaba teksta Razgovor</p>	<p>Delo (priloga)</p>
2.	<p>Dodatna navodila na zahtevo skupin</p> <p>Vodi poročanje skupin in oblikovanje tabelske slike.</p>	<p>Preberijo iz učbenika o premogu. Poiščejo odgovore na vprašanja v časopisnih in revijskih člankih. Analizirajo prosojnico Poiščejo podatke in jih primerjajo. Oblikujejo odgovore.</p> <p>Poročajo o svojih ugotovitvah. Sodelujejo pri oblikovanju. Napišejo tabelsko sliko.</p>	<p>Delo s tekstom</p>	<p>Učbenik Članki Prosojnica Koledarček</p>

Etape	Učitelj	Učenec	Metode	Viri
3.	Vodi razgovor pri ponavljanju	<p>Projecirajo prosojnico. Pokažejo na zemljevidu pomembna območja. Opišejo delo rudarja, navedejo težave pri izkopu premoga.</p> <p>Uporabijo znanje o nahajališčih in vrstah premogov. Ugotavljajo težave pri oskrbi.</p>	<p>Demonstriranje Delo s karto</p> <p>Poročila v glasilih</p> <p>Razgovor</p>	

Naloge

- Ugotovite, katere vrste premoga imamo v Jugoslaviji!
Navedite, kdo so glavni potrošniki premoga!
Uporabite učbenik!
- Poiščite na zemljevidu, kje so najpomembnejša nahajališča črnega, rjavega premoga in lignita v Jugoslaviji!
Ugotovite, kje so največje toplotne elektrarne! (Uporabite učbenik in zemljevid)
- Proučite prosojnico! Ugotovite, kje so navedeni kraji na splošnem zemljevidu. Pripravite se za razlago učencem!
- Analizirajte podatke o proizvodnji (o izkopu) premoga pri nas!
Ugotovite primerjajte s podatki v učbeniku! Kaj ugotavljate? (Stat. kol.)
- Proučite iz poročil glasil premogovnikov s kakšnimi težavami se srečujejo rudarji v rudnikih!
Opišite delo rudarja (poklic, izobraževanje, delovne pogoje idr.)
- S pomočjo člankov iz dnevnega časopisja opišite, kako vpliva uporaba premoga na okolje. S primerom trboveljske TE navedite prizadevanja za zdravo okolje! Ali jim je to uspelo?
Navedite primere iz vaše okolice!

Dispozicija: V naši državi imamo največ lignita. Največ premoga uporabijo za proizvodnjo elektrike v toplotnih elektrarnah. Veliko premoga uporabi industrija. Glavna nahajališča so v Bosni, Srbiji ob Kolubari, na Kosovem. Pri nas v Sloveniji je pomemben Zasavski revir in nahajališče pri Velenju. Potrošniki premoga so močni onesnaževalci okolja.

Učenci so pri poročanju in ponavljanju pokazali, da so osvojili osnovna znanja o vrstah in nahajališčih premoga, da se orientirajo na gospodarski karti (prosojnica) in da znajo svoje ugotovitve podkrepiti z dokumentacijo (časopis, revije,

statistični koledarček).

V prvi fazi učitelj z nakazovanjem problema vzbudi pri učencih zanimanje, predstavi smotre ter daje navodila. Učenci sprejemajo izhodišča in navodila za delo, se pripravijo in iščejo dopolnitve navodil.

V drugi fazi je osvajanje učne snovi. V tem primeru gre za samostojno delo. Pri izbranih nalogah učitelj vodi učence k aktivnemu sprejemanju informacij, sami pa analizirajo in ugotavljajo značilnosti. Pri poročanju skupin se razrešujejo nerazčiščeni problemi, vprašanja odnosov med proizvodnjo in potrošnjo. Izvedejo posplošitve in oblikujejo skupaj z učiteljem dispozicijo (tabla).

Tretja faza omogoča poglobljanje pridobljenega znanja. Splošna karta, ki jo učenci uporabljajo pri vsaki uri, in grafoskopska prosojnica se dopolnjujeta tako, da učenci odkrivajo povezavo med nahajališči in nastankom našega reliefa (uporaba znanja o geološki preteklosti), med izkopom premoga in potrošnjo in morda nakažejo razmerje med energetskimi viri in industrijo, kar je naslednja učna tema.

V i r:

Tomič: Pisna priprava za učno enoto
(Tipkopis PA Ljubljana)

Simčič: Pisna priprava za učno enoto Premog v Jugoslaviji

PROUČEVANJE DOMAČE POKRAJINE

Milena Dežman^x

Naravoslovne dejavnosti

Naravoslovni dnevi so pomembna sestavina usmerjenega izobraževanja, ker omogočajo poglobljanje znanja o življenjskem prostoru in njegovih elementih (tla, voda, zrak) ter problemih v tem prostoru. Pomagajo naj pri razumevanju temeljnih zakonitosti razvoja narave in družbe. Njihov smoter je razvijanje delovnih navad in ustvarjalnih sposobnosti na naravoslovnem področju, razvijanje zavesti o smotrnem izkoriščanju okolja in izrabi vseh vrst dobrin, poglobljanje in razširitev teoretičnih znanj, uporabnost naravoslovnih znanj na raznih področjih dela in njihovo medsebojno povezovanje. Pomagajo naj pri pridobivanju spretnosti za eksperimentalno in laboratorijsko delo, s tem pa naj povezujejo in izpopolnjujejo vzgojnoizobraževalne vsebine, pridobljene pri pouku naravoslovnih predmetov. Posebno skrb ob naravoslovnih dnevih posvečamo poglobljanju zavesti o smotrnejšem gospodarjenju z naravnimi viri ter navajamo na varovanje vrednot človekovega okolja. Pomembno vlogo imajo pri povezovanju šole z okoljem, to je s proizvodnim delom, znanstvenimi institucijami in drugimi ustanovami, s tem pa hkrati uveljavljajo samoupravne odnose pri tem delu.

Za izvedbo naravoslovnega dne smo se odločili za skupinsko in individualno obliko dela pod vodstvom mentorjev. Metode dela smo prilagodili smotrom naravoslovnih dejavnosti:

- ob kartografskem gradivu in ustrezni literaturi predhodno učence seznanimo z določeno temo in delom na terenu,
- v naravi učenci samostojno opazujejo, ugotavljajo, zbirajo in urejajo gradivo ter kartografsko povezujejo podatke,
- gradivo zbirajo za laboratorijske in eksperimentalne vaje,
- sodelujejo s strokovnjaki iz združenega dela,
- učenci ob konkretnih primerih iz domačega okolja ugotovijo vrsto elementov, ki vplivajo na sodobne družbene pojave in procese, jih analizirajo in primerjajo.

Organizacija in potek dela

1. Izbor tematskih področij za proučevanje
2. Ogled terena
3. Priprava v razredu
4. Nabava materialnih sredstev
5. Razvrstitev učencev na skupine
6. Delo na terenu
7. Analiza in zaključne ugotovitve

^x dipl. geog., Srednje šole družboslovne usmeritve "Fran Miklošič", 69240 Ljutomer, Prešernova 34, glej izvleček na koncu Obzornika

Pri izboru vsebine dela smo upoštevali naravoslovni dan, ki je predviden v učnem načrtu in po katerem naj bi učenci teoretično znanje prenesli v prakso s tem, da bi ugotavljali značilnosti vode, prsti in rastja ter ekološke pogoje. Ugotovili naj bi, kakšne so posledice onesnaženosti okolja in kako velikega pomena je njegova smotrna urejenost za človeka in družbo. Iz kartografskega znanja pa bi utrdili orientacijo s pomočjo kart.

Učitelj na podlagi programov poišče primeren kraj za opazovanje in terensko delo. Predlaga taka območja, kjer bodo svoje naloge lahko opravile vse raziskovalne skupine. Pri določanju lokacije sodelujejo tudi posamezni učenci.

Določili smo lokacijo v okolici Ljutomera; od tovarne Konus ob desnem bregu Ščavnice proti naselju Cezanjevci. Vključeno je pobočje Sp. Kamenščaka. Na terenu smo označili dela posameznih skupin na fotokopijah kart v merilu 1 : 5 000.

Pred odhodom na teren smo učence v razredu seznanili z vsebino in potekom naravoslovnega dne s posebnim poudarkom na opazovanju določenih pojavov, načinom dela in uporabi pripomočkov. Domačo karto smo opredelili na karti SR Slovenije ter jo razčlenili. Obnovili smo znanje o izrazitejših pokrajinsko ekoloških procesih in njihovih negativnih vplivih na pokrajino: poplave, erozija prsti, onesnaženost zraka, vode in gozda.

Uporabljali smo naslednja materialna sredstva:

- karte meril 1 : 5 000, 1 : 25 000 in 1 : 100 000; karte nam je posredovala Geodetska uprava Ljutomer;
- sonde za merjenje pedoloških profilov; posredovala nam jo je TOZD VŽK Ljutomer (inž. Žličar);
- epruvete, menzure, destilirano vodo, spektrum itd.; naštetu smo dobili v šolskem kemijskem laboratoriju;
- plastične vrečke, lopatice, merila, beležke, pisala itd.

Učence obeh prvih oddelkov (54) smo uvrstili v 3 skupine in te še na posamezne skupine z določenim delom in mentorji:

- a) Skupina za ugotavljanje prsti: 20 učencev (5 skupin) - mentor prof. Ivan Rihtarič
- b) Skupina za ugotavljanje vegetacije: 12 učencev (1 skupina) - mentor: inž. gozdarstva Miro Šumak
- c) Skupina za ugotavljanje voda: 22 učencev (7 skupin) - mentor: prof. Milena Dežman

a) Skupina za ugotavljanje prsti

Raziskovala je na petih različnih področjih: v gozdu, na travniku, ob Ščavnici ter na antropogenih tleh: na njivi in vrtu. S sondo je merila profile prsti, obenem pa risala skice posameznih profilov z izmerjenimi višinami posameznih horizontov. Učenci so ugotavljali barvo prsti in druge fizikalne lastnosti: debelino oziroma globino, strukturo in teksturo ter opazovali rastline. Po eno in dvoletnih rastlinah so ugotavljali kemične reakcije tal (kislota in bazičnost).

Ugotovitve:

- a) Kamenščak: geološka podlaga: glinasti kremenovi peski (pliocen):
prst: kisl, podzolasta, rjava.
- b) Travnik (topolov nasad): aluvialna naplavina, glinasto peščena prst, ponekod mešana humusna tla.
- c) Ob Ščavnici: prodnate, peščene usedline z malo humusa in veliko travne vegetacije, večja vlažnost.
- d) Antropogena tla (njiva, vrt): zgornja horizontna humusna, nižji sloji pa ilovnati.

Ugotavljali smo razmestitev prsti in tipično rastje in ga oddali za laboratorijsko obdelavo (biologija, kemija, fizika) šoli.

b) Skupina za ugotavljanje vegetacije

Proučevala je rastje, predvsem gozdno ter ekološke pogoje. Ob sprotnem zapisovanju ugotovitev in razlage so učenci zbirali tipične rastline in drug material. Od gozdnega gospodarstva smo dobili dva izseka debel (rdeči bor in hrast). Na njih so proučevali rast debela, celic in druge biološke pojave.

Učenci so ugotavljali vpliv temperature na vegetacijsko dobo in fenološke pojave, prilagojenost rastja padavinam in vlažnosti, negativne pojave in vplive vetra, vpliv svetlobe na podrast ter opazovali mikroklimatske pojave.

Ugotovitve:

- a) Gozdna in travniška mezofilna vegetacija.
- b) Področje Kamenščaka;
  - nizek in srednji gozd na osojnih legah;
  - prevladujejo: bukev, beli gaber, dob, garden, črna jelša in bor. Malo pa je smreke in jelke;
  - tla so izčrpana zaradi intenzivnega izkoriščanja.
- c) V prodnato-peščenem vlažnem dolinskem dnu so travniki.
- d) Njive in sadovnjaki so na položnih pobočjih.
- e) Vinogradi zavzemajo prisojna, strma pobočja.

c) Skupina za ugotavljanje voda

Obravnavala je ekološke probleme, zlasti onesnaževanje Ščavnice. Vzorce vode so zbrali na več različnih mestih za podrobnejšo kemično proučitev v laboratoriju. Že samo opazovanje vode je dalo ugotovitev, da je večja onesnaženost ob toku navzdol, posebno pa ob iztoku odpadne vode pri Konusu. Kljub znatni onesnaženosti je v reki še rastlinski in živalski svet.

Ugotovitve:

- a) Po karti smo ugotovili, da spada Ščavnica med srednje velike reke. Vodni tok je prekratek, da bi se mogel naravno očistiti. Hidrološko in biološko ravnotežje je

načeto in ob toku navzdol porušeno. Onesnaženost zelo narašča. Reka spada v progresivni degradacijski režim. Ob njenem toku, kjer smo proučevali onesnaženost, smo ugotovili II. in III. kakovostni razred onesnaženosti, oziroma srednjo onesnaženost.

b) Povzročitelji onesnaženosti so delno industrijski obrati v Ljutomeru, pa tudi živinorejski obrati. Populacijska onesnaženost je manjšega pomena.

c) Zaradi majhnega padca zastaja odtok v povirjih in je visoka talna voda. Posledica so stalne poplave. Ugotovili smo ledinska imena, ki nakazujejo poplavni svet. Nujna je bila regulacija Ščavnice.

d) V tovarni Konus smo si pod strokovnim vodstvom ogledali več faz predelave svinjskih kož v usnje. Žal pa ne vseh oddelkov, ker je bila tovarna v remontu. Učenci so spoznali delo, ki jim je bilo manj znano ali celo neznano, ter koristnost povezovanja šole z združenim delom.

Učenci so ugotavljali soodvisnost pojavov, posledice posegov v pokrajino, spremljali dogajanja ter iskali razloge za njihov nastanek in obstoj. Prihajali so do zaključkov in kompleksno spoznali geografske pojave v domači pokrajini.

Pod vodstvom mentorjev so spoznavali pokrajino, njene značilnosti in težave, s katerimi se srečuje družbena skupnost.

Za izhodišče smo izbrali življenjsko okolje, ki je svet v malem. Pri učencih smo obnovili zanimanje za samostojno delo in ugotovitve in jim nismo vsiljevali le določenih spoznanj ob učni uri. Z neposrednim opazovanjem v pokrajini bodo vrednotili dogajanja v okolju in s primerjanjem ugotavljali razlike med domom in svetom. Razvijali bodo kritičen odnos pri spremljanju informacij iz različnih virov.

Naravoslovni dan je potekal po programu, ki smo ga skrbno pripravili na šoli. Posebna zasluga, da je naravoslovni dan uspel, gre tudi inž. Šumaku, ki je vodil eno od skupin in je bogato popestril vzgojnoizobraževalni proces v šoli ter posredoval obsežno literaturo. Sonde in material, ki nam jih je posredovalo združeno delo, ter izdelava terenskih kart na Geodetski upravi pa je pripomoglo, da so se učenci z večjo zavzetostjo lotili nalog. Ne samo, da so se učenci povezali med seboj s skupnimi nalogami in interesi, nastala je potreba po sodelovanju šole s strokovnjaki iz proizvodnje in družbenih dejavnosti.

Zavedamo se še določenih pomanjkljivosti, saj je naravoslovni dan možno izvesti na različne načine. Zadali smo si nalogo, da bomo iskali še druge oblike organiziranja, poglobljali programe, se povezovali z drugimi šolami in povzemali njihove izkušnje ter jih prilagodili svojim razmeram in možnostim.

Literatura

Brinovec Slavko: Vloga in položaj geografije pri naravoslovnih dejavnostih. Geografski zbornik 3-4, letnik XXVIII, 1981, str. 29 - 34

- Erker inž. Rihard:** Gojenje gozdov - priročnik, Kočevje 1962
- Radinja Darko:** Onesnaženost slovenskih rek in njene pokrajinske značilnosti. Geografski vestnik 1979/LI, str. 3 - 18
- Šafar J.:** Uzgajanje šuma, Zagreb 1963
- Šlebinger Ciril:** Geološka podoba pokrajine med Muro in Dravo. Svet med Muro in Dravo, Maribor 1968, str. 7 - 44
- Krajevni leksikon Slovenije, IV. knjiga Podravje in Pomurje, Ljubljana 1980, str. 115 - 153**

NEKAJ MISLI O VAJAH PRI GEOGRAFIJI V SVIO

Tatjana Ferjan^x

Novost pri pouku geografije v SVIO so zlasti vaje. Nekateri učitelji so mnenja, da so primerne, ker aktivirajo učence, drugi so jih sprejeli z negodovanjem, češ da so pretežke. Ob kritični presoji lahko rečemo, da so vaje zelo heterogene in se jih da smotrno vključiti v pouk. Različnost vaj zahteva tudi različno vključevanje v pouk.

Vaje aktivirajo učence toliko časa, dokler jih razumejo. Vaje lahko rešujejo nekateri učenci aktivno sami, drugi le v skupini (dva ali več), kjer prideta do izraza medsebojna pomoč in dopolnjevanje. Vaje so lahko dobro sredstvo za diferenciacijo in individualizacijo pouka.

Oglejmo si nekaj primerov, kako vključiti vaje v pouk, kar je rezultat prvih izkušenj.

Ko delamo skupinsko, sestavimo tako skupino, da bo ustrezala doseganju zaželenih ciljev in jim glede na to damo določeno nalogo, na primer: Pregledna ponovitev reliefnih tipov.

- prva skupina obdela rečni relief,
- druga skupina reši vajo o ledeniškem reliefu,
- tretja skupina je zadolžena za kraški relief.

V vsaki skupini vlada aktivnost, hkrati pa so za delo motivirani tudi zaradi zanimivosti in medsebojne tekme med skupinami.

Vaje o reliefu lahko vključimo v pouk tudi drugače. Uro vodimo frontalno, razlagamo rečni relief. Vzporedno z razlago učenci takoj rešijo pripadajočo vajo. Lahko si po slikah ogledamo nekaj rečnih dolin.

Tudi kraški in ledeniški relief lahko učenci takoj rešijo v vajah kot potrditev uspele razlage. Z diapozitivi ali slikami podkrepimo razlago in razumevanje uspešno rešenih vaj, ki so jih učenci individualno rešili.

Vaje o reliefu lahko vključimo v pouk še drugače. Lahko en del snovi predelamo po prvem, drugi del po drugem primeru ali obratno.

Pri delu v dvojicah je teža dela omejena na skupine po dva učenca. Ta oblika dela se mi zdi primerna, ko izpolnjujemo delovne zvezke, za izdelavo raznih skic in grafikonov. Aktivnost je v razredu dosežena, saj je učencem zanimiva oblika dela, med dvojicami pa vlada tekmovalni duh in boj za uspešnost. Delo v dvojicah lahko

^x Dr., Šolski center za blagovni promet, 61000 Ljubljana, Poljanska 28-A, glej izvleček na koncu Obzornika

uporabimo pri vajah vedno, saj dva učenca boljše rešita kot posameznik in laže delata s knjigo in atlasom. Lahko delajo dvojice naloge, ki so razdeljene na težavnostne stopnje, npr. padavinski režimi:

- a) kje so padavine v določenem letnem času (lažja skupina),
- b) zakaj so tam (odgovori boljša skupina).

Vaje omogočajo, da učenca usposobimo za kartografsko pismenost, pri čemer se ne omejujemo samo na merilo karte in orientacijo, ampak naj bo učenec sposoben samostojno uporabiti posamezne karte in si ustvariti sintetično sliko o prikazanih elementih oziroma pojavih. Priložnost za tako delo imamo skoraj vedno, saj se prirodni in družbeni pojavi prikazujejo v posebnih kartah ali grafično. Ni dovolj, če učenec samo nemo spremlja našo razlago, aktiven bo šele, ko bo postavljen sam pred določeno nalogo, pri čemer oblika dela niti ni pomembna. Primer 1. Učenci naj na osnovi karte razložijo glavne podnebne tipe. Za kompleksnejše razumevanje naj uporabijo še karto januarskih in julijskih izoterm (atlas), padavinsko karto (glej delovni zvezek in atlas) in karto zračnega pritiska (glej delovni zvezek in atlas).

Primer 2: Za uspešno rešitev vaj o sposobnosti zemlje za preživljanje prebivalstva uporabimo analitično sintetično več kart: karto v vajah, v atlasu karto o prehranjenosti prebivalstva, karto, ki prikazuje verjetnost dolžine življenjske dobe, karto o razvitih in nerazvitih deželah.

Primer 3: Za razumevanje vpliva naravnih činiteljev za razmestitev prebivalstva uporabimo več posebnih kart: podnebne karte, karto naravnega rastijskega ter karto gostote naseljenosti, ki so jo učenci sami zrisali v vaje.

Takih primerov je nešteto. Učenec dela sam ali pa v skupini, spoznava se s tehniko prikazovanja in mora na osnovi znanja, ki ga že ima, sintetizirati snov. V primeru, da imamo na razpolago določene podatke, lahko učenci sami izdelajo skico, pri čemer je aktivnost še večja, izdelajo na primer demografske režime ali pa skico aritmetične gostote naseljenosti po državah ali naraščanje prebivalstva po kontinentih. Aktivnost je pri takem delu sigurna, ker obstoji tudi motiviranost za delo, saj izdelujejo določeno nalogo samostojno. Vaje omogočajo učencem, da se tudi sami srečajo z izdelavo kart in grafikonov v različnih tehnikah.

Posebno mesto v delovnem zvezku imajo vaje o naseljih. Te vaje obdelamo kot obliko programiranega pouka. Za učence je to zanimiva individualna oblika, pri kateri mora vsak učenec obdelati preko vsake učne enote. Če je razumel, kontroliramo z vprašanji na koncu učne enote in tudi sam izve povratno informacijo o pravilnosti rešitve. Zelo uspešno je, da taki programirani obliki sledi razgovor. V primeru naselij je to za učence zelo zanimiva tema, ker mnogo vedo iz lastnih izkušenj (transformacija vasi, nove mestne četrti). Ob ogledu raznih slik o tipih kmečkih domov po Sloveniji pouk dodatno zaživi. Pri poglavju o mestih je ugodno, da osvetlimo in dopolnimo razlago s članki iz knjig. Pri tej temi damo kartirati posamezne ulice v Ljubljani. Izberemo prostovoljne skupine učencev, ki bodo skartirali določene ulice in na tej osnovi razložimo mestni del, posamezne četrti pa na osnovi dela učencev, ki tam živijo. Aktivnost je tako prav gotovo zagotovljena.

Številne vaje zahtevajo tudi uporabo različnih podatkov. Podatke učenci sovražijo. Če hočemo, da jih razumsko osvoje, jih je treba prikazovati v kompleksni geograf-

ski stvarnosti in z uporabo posebnih kart oziroma grafikonov, ki jih učenci aktivno obdelajo. Priložnosti za tako delo nam nudi zlasti zvezek vaj iz gospodarske geografije. Z njihovo pomočjo izvajamo tudi diferenciacijo in individualizacijo, npr. :

- a) zbiranje podatkov po Godišnjaku,
- b) računanje indeksov in verižnih indeksov,
- c) razne grafične obdelave.

Zbrano gradivo moramo frontalno obdelati v analitično sintetični luči, kajti le tako učenci vidijo, da je njihovo delo koristno in jih stalna aktivnost motivira za nadaljnje delo.

Vaje v delovnem zvezku so torej različne, zato je tudi njihova uporaba pri pouku različna. Vaje, ki jih učenci rešijo ob razlagi snovi, so za zapomnitev in razumevanje snovi zelo uspešne. Vaje za ponavljanje in utrjevanje učencu in učitelju pokažejo, kje so vrzeli v znanju, kaj je treba poglobljeno razložiti oziroma pri vaji dodatno dopolniti. Zbiranje podatkov nekaterim učencem zelo ustreza (individualno domače delo), uspešno je tudi delo s statističnim koledarjem, saj je uporaba in seznanjanje s takim delom možna frontalno v razredu, računanje raznih indeksov pa je primerno za zahtevnejše učence. Vaje, kjer je treba pobarvati, naredijo na učence močnejši vizualni vtis in zato se globlje vtisnejo v spomin.

Vaje učenci radi rešujejo, dokler jih razumejo. Treba jih je smotno vključiti v pouk, le tako je reševanje uspešno. Ne smemo pa jih dajati kot nepotrebno domače delo.

geografska proučevanja in regionalno geografska problematika

NARAVNE KATASTROFE KOT ELEMENT PREOBLIKOVANJA SVETA

Milan Orožen Adamič^x

Nobenega dvoma ni, da so naravne katastrofe pomemben element pri oblikovanju geografskega okolja. Navkljub hitremu razvoju znanosti in tehnologije bomo morali s pojavljanjem naravnih katastrof računati tudi v prihodnje. Prav zato ni slučaj, da je proučevanje naravnih katastrof že desetletja predmet raziskav mnogih geografov. O naravnih katastrofah in pomenu teh proučevanj je pisal tudi Melik v svojih knjigah o Sloveniji in drugod. Zato je proučevanje naravnih katastrof v Sloveniji že vrsto let tudi del delovnega programa Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Tovrstna proučevanja slovenskih geografov imajo v prvi vrsti fizično geografski značaj, čeprav so se nekateri avtorji bolj ali manj poglobljeno lotili tudi družbeno-geografskih problemov naravnih katastrof.

V tem prispevku nameravamo prikazati, kakšne in koliko naravnih katastrof prizadene naš planet. Zanima nas, koliko velikih naravnih katastrof je letno na zemlji, kolikšno je število žrtev, zanima nas materialna škoda itd. V okviru University of Colorado (ZDA) v kraju Boulder obstaja institucija, ki se že vrsto let ukvarja s proučevanjem naravnih katastrof (Natural Hazards Research and Applications Information Center). To je vodilna geografska institucija v svetu, ki proučuje naravne katastrofe. V preteklih letih so objavili več kot 40 študij o najrazličnejših aspektih naravnih katastrof. Naš prispevek smo oprli na naslednji dve študiji: Sheehan L., Hewitt K., 1969: A Pilot Survey of Global Natural Disasters of the Past Twenty Years. Natural Hazards Research, Working Paper No 11 in Dworkin J., 1975: Global Trends in Natural Disasters 1947-1973. Natural Hazard Research, Working Paper No 26.

Avtorji so se odločili, da bodo analizirali le večje naravne katastrofe, to je tiste, ki izpolnjujejo vsaj enega od naslednjih kriterijev:

1. da je nastala materialna škoda večja od 1.000.000 \$,
2. da je več kot 100 mrtvih,
3. da je ranjenih več kot 100 ljudi.

^x Mag., raziskovalni sodelavec, Geografski inštitut Antona Melika, SAZU, 61000 Ljubljana, Novi trg 3, glej izvleček na koncu Obzornika

Kriteriji za uvrščanje posamezne naravne katastrofe med veliko katastrofo so v marsičem vprašljivi ali pomanjkljivi. Če podrobno pogledamo zbrane podatke v obeh študijah, opazimo, da so večkrat vključene naravne katastrofe, v kateri je recimo zbolelo 100 oseb zaradi vročinskega vala, medtem ko ni vključena naravna katastrofa, ob kateri je zgubilo življenje 99 oseb. Naslednji problem so informacije oziroma podatki o naravnih katastrofah, ki ne prikazujejo ekvivalentno vseh delov našega planeta. Avtorji so se v glavnem opirali na naslednje vire: New York Times Index, Encyclopedia Britanica Year Book, Collier's Encyclopedia Yearbook, The American People's Encyclopedia Yearbook, Keesing's Contemporary Archives in črpali iz drugih razpoložljivih virov v knjižnicah posameznih univerz v ZDA. Zbrani podatki nikakor ne dajejo kompletne svetovne slike o naravnih katastrofah, saj v njih niso predstavljeni celi subkontinenti, deli severne Evrope, večina zahodne in srednje Afrike, prav tako ni v teh poročilih Sovjetske zveze in še nekaterih socialističnih držav. Ker pa je obdobje zbranega gradiva omejeno na čas po drugi svetovni vojni, so razpoložljivi viri informacij razmeroma stabilni z izjemo Kitajske, kjer se je v posameznih obdobjih število informacij zelo spreminjalo. Sistem klasifikacije v velike naravne katastrofe, in to zlasti z omejitvijo 1.000.000 \$, daje veliko prednost ZDA, medtem ko kaka druga, sicer obsežna katastrofa v drugi deželi ne bi bila vključena. V teh analizah zavestno niso upoštevali katastrofalnih suš, ker se iz poročil, ki so na voljo, ne da ločiti, ali gre za stalne suše ali posebno katastrofalne suše. Kakorkoli, navkljub vsem tem kritičnim pripombam in zavestnim pomanjkljivostim nam navedeni študiji dajeta dokaj celovito in zanimivo sliko naravnih katastrof na zemlji.

Prva zanimiva ugotovitev je, da je letno število velikih naravnih katastrof na zemlji razmeroma konstantno (v oklepaju je število velikih naravnih nesreč v letu):

1947 (30), 1948 (45), 1949 (31), 1950 (35), 1951 (33), 1952 (28),
 1953 (45), 1954 (35), 1955 (33), 1956 (28), 1957 (34), 1958 (25),
 1959 (31), 1960 (34), 1961 (25), 1962 (24), 1963 (32), 1964 (28),
 1965 (26), 1966 (29), 1967 (30), 1968 (38), 1969 (25), 1970 (24),
 1971 (26), 1972 (33), 1973 (29).

Letno je bilo v tem obdobju od 24 do največ 45 velikih naravnih katastrof, ali povprečno skoraj 31 letno (30,96 %).

Če pogledamo vrste posameznih naravnih katastrof, so daleč na prvem mestu po številu poplave, ki jim sledijo naslednje naravne katastrofe:

Povzročitelj	Število katastrof	%
1. Poplave	269	33,29
2. Tajfuni, hurikani, cikloni	169	20,92
3. Potresi	115	14,23
4. Tornadi	95	11,76
5. Nevihte z grmenjem	35	4,33
6. Snežne nevihte	31	3,94
7. Vročinski valovi	21	2,60
8. Hladni valovi	13	1,61

Povzročitelj	Število katastrof	%
9. Vulkani	13	1,61
10. Zemeljski plazovi (usadi)	12	1,49
11. Močno deževje	12	1,49
12. Snežni plazovi	11	1,36
13. Plimski valovi	5	0,62
14. Megle	3	0,37
15. Zmrzali (slane)	2	0,25
16. Peščene ali prašne nevihte	2	0,25

Pri nas tajfunov, hurikanov, ciklonov, tornadov, vulkanov in še nekaterih oblik naravnih katastrof ne poznamo, ali pa so ti pojavi v takih oblikah, da jih ne moremo šteti za naravne katastrofe. Vsekakor so tudi v Sloveniji po številu na prvem mestu poplave, pogosti so potresi, neurja, močno deževje in tudi zmrzali oziroma slane. Manj pogosti (kot večje naravne katastrofe) so v Sloveniji snežni plazovi, usadi itd. Sicer pa o tem pri nas še nimamo izdelanega podrobnejšega pregleda.

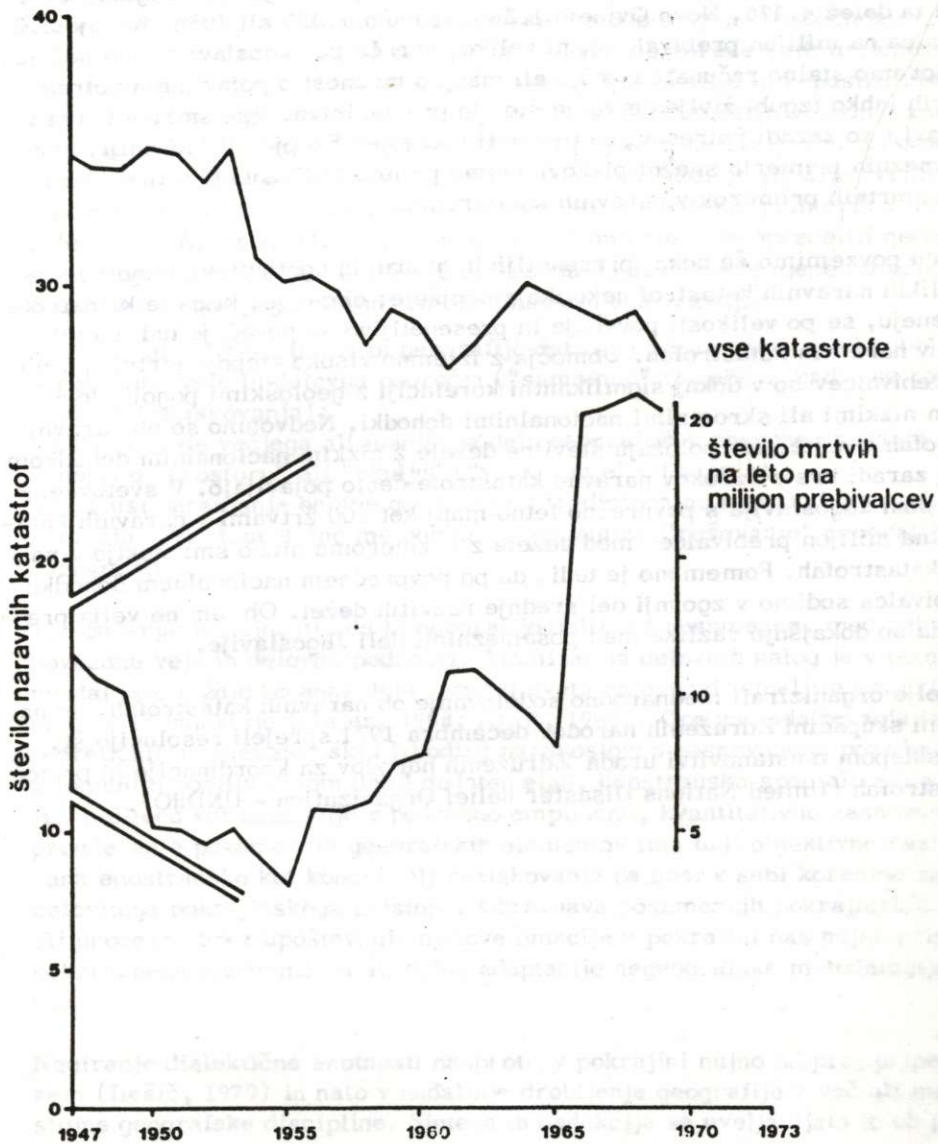
Med leti 1947 in 1973 je z ozirom na posamezno obliko naravne katastrofe izgubilo življenje naslednje število ljudi:

		%
1. Tajfuni, hurikani, cikloni	467.508	56,41
2. Poplave	182.270	21,99
3. Potresi	109.076	13,16
4. Nevihte z grmenjem	20.940	2,53
5. Snežne nevihte	9.727	1,17
6. Vulkani	7.220	0,87
7. Tornadi	6.481	0,78
8. Vročinski valovi	5.655	0,68
9. Zemeljski plazovi (usadi)	4.288	0,52
10. Snežni plazovi	4.285	0,52
11. Megle	3.550	0,43
12. Hladni valovi	3.370	0,41
13. Plimski valovi	3.180	0,38
14. Močno deževje	1.255	0,15
15. Peščene ali prašne nevihte	10	0,001
skupaj	828.815	

Povprečno je v naravnih katastrofah vsako leto izgubilo življenje 30.696 ljudi, in to največ v tajfunih, hurikanih, ciklonih, sledijo poplave in šele na tretjem mestu so potresi s 13,16 %. Izstopajo še močne nevihte z grmenjem (2,53 %) in snežne nevihte z 1,17 %. Šele na šestem mestu so smrtni primeri zaradi vulkanov (0,87 %), sledijo druge oblike naravnih katastrof, v katerih je smrtnih primerov znatno manj. Zanimiva je slika smrtnih primerov v naravnih katastrofah po kontinentih, daleč največ žrtev je v Aziji (85,25 %), sledijo Južna Amerika (5,71 %), Karibi s Centralno Ameriko (2,61 %), Evropa (2,50 %), Afrika

SVETOVNE KATASTROFE 1947-1973

pet letna povprečja

(2,29%), Severna Amerika (1,11%) in Avstralija (0,53%). V Aziji je bilo kar 453.428 smrtnih primerov v tajfunih, hurikanih in ciklonih ali 54,71% vseh žrtev v naravnih katastrofah. V Evropi je med leti 1947 in 1973 v naravnih katastrofah skupaj umrlo 20.698 ljudi, od tega več kot polovica (11.120) v poplavih. Po posameznih državah v Evropi je bilo zabeleženo največ smrtnih primerov v Italiji (4.324), sledi Nizozemska s 1.876 mrtvimi in nato Jugoslavija (1.050), kar je približno 50 mrtvih na milijon prebivalcev. To v primerjavi z Bangladešem, kjer je ta delež 4.476, Novo Gvinejo 1.366, Iranom 1.353 ali Južno Korejo 1.202 prebivalca na milijon prebivalcev, ni veliko, uvršča pa Jugoslavijo med dežele, kjer moramo stalno računati z večjo ali manjšo možnostjo pojavljanja potresov, v katerih lahko izgubi življenje večje število prebivalstva. Vse smrtne žrtve v Jugoslaviji so zaradi potresov, in to zlasti potresa v Skopju. V Sloveniji, razen v posameznih primerih snežni plazovi nismo po letu 1947 zabeležili večjega števila smrtnih primerov v naravnih katastrofah.

Na koncu povzemimo še nekaj presenetljivih globalnih ugotovitev: letno se število velikih naravnih katastrof nekoliko zmanjšuje; območje, ki ga te katastrofe prizadenejo, se po velikosti povečuje in presenetljivo se povečuje tudi število mrtvih v naravnih katastrofah. Območja z izjemno visoko stopnjo mrtvih na milijon prebivalcev so v dokaj signifikantni korelaciji z geološkimi pogoji, lego obale in nizkimi ali skromnimi nacionalnimi dohodki. Nedvomno so ob naravnih katastrofah v najtežjem položaju številne dežele z nizkim nacionalnim dohodkom, kjer se zaradi vrste vzrokov naravne katastrofe često pojavljajo. V svetovnem merilu sodi Jugoslavija s povprečno letno manj kot 100 žrtvami v naravnih katastrofah na milijon prebivalcev med dežele z razmeroma nizko smrtnostjo v naravnih katastrofah. Pomembno je tudi, da po povprečnem nacionalnem dohodku na prebivalca sodimo v zgornji del srednje razvitih dežel. Ob tem ne velja prezreti, da so dokajšnje razlike med posameznimi deli Jugoslavije.

Da bi bolje organizirali mednarodno sodelovanje ob naravnih katastrofah, so na generalni skupščini Združenih narodov decembra 1971 sprejeli resolucijo št. 2816 s sklepom o ustanovitvi urada Združenih narodov za koordinacijo in pomoč ob katastrofah (United Nations Disaster Relief Organization - UNIDRO).

Tudi po več kot sto letih samostojnega razvoja se geografija še vedno ukvarja s temeljnimi vprašanji, kot so: mesto v sistemu znanosti, osnovno delovno področje in izoblikovanje specifične geografske metodologije. O bodočnosti geografije so zelo različna mnenja, od skrajno črnogledih do goreče optimističnih. Nekateri geografi so pravzaprav že "dvignili" roke nad geografijo in zapustili njeno tradicionalno delovno področje. Navdušujejo se nad eksaktnostjo sorodnih znanstvenih disciplin z lastno, specifično metodologijo in jasno opredeljenim predmetom raziskovanja. Del geografov po svetu poskuša vsaj del geografije "vriniti" v interdisciplinarna raziskovanja, ki želijo prerasti v nekaterih primerih v novo znanost o "okolju". Na drugi strani pa ponovno srečamo poskuse opredeliti geografijo kot samostojno enotno znanost. Geografijo sedanjosti bi glede njene bodočnosti lahko označili s tremi poglavitnimi smermi nadaljnjega razvoja:

- poudarjanje nujnosti, da bi geografijo delili na posamezne, med seboj vse manj povezane veje in delovna področja ("samomor" iz sebe zaradi vse večje atomizacije raziskovanja);
- vključevanje večjega ali manjšega dela geografije v poskuse snovanja nove znanosti o "prostoru" ali "okolju" ("vsrkavanje" od zunaj);
- poskusi ohranjanja enotne geografije s tradicionalno metodologijo in/ali s pomočjo novih teoretično metodoloških prijemov ("reševanje" geografije kot enotne znanosti).

1. Poudarjanje nujnosti, da bi geografijo delili na posamezne, med seboj vse manj povezane veje in delovna področja. Atomizacija delovnih nalog je v tesni zvezi s poudarjeno težnjo po analitični členitvi sveta na osnovi temeljite empirije, logične analize in indukcije (Majer, 1968; Kraft, 1968). Gre za nadaljevanje in potrjevanje teoretičnih in metodoloških izhodišč naravoslovno zasnovanega pozitivizma, ki je z logičnim pozitivizmom dobil dodaten elan. Enostranska specializacija v geografiji, mišljena kot zatekanje v podrobno empirično, kvantitativno zasnovano, eksaktno proučevanje posameznih geografskih elementov ima tudi objektivne razloge. Pojmovana enostransko kot končni cilj raziskovanja pa nosi v sebi korenine zanikanja celovitega pokrajinskega pristopa. Obravnava posameznih pokrajinskih elementov ali procesov brez upoštevanja njihove funkcije v pokrajini nas nujno pripelje do nekritičnega sprejemanja ali delne adaptacije negeografske metodologije proučevanja.

Negiranje dialektične enotnosti nasprotij v pokrajini nujno najprej pripelje v dualizem (Ilešič, 1979) in nato v nadaljnje drobljenje geografije v več ali manj samostojne geografske discipline. Sinteza in dedukcija se uveljavljata le ob proučevanju

^x Mag., asistent, PZE za geografijo, Filozofska fakulteta, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 12, glej izvleček na koncu Obzornika

določenega elementa pokrajine, zanemarja pa se razlaga vloge elementa v pokrajinskem sistemu. Poglobljeno raziskovanje pokrajnotvornih elementov je sprejemljivo z vidika celostne geografije le v primeru, da jih v zaključni podobi obravnavamo z vidika celote, z vidika pokrajine, regije.

Nadaljnji razvoj osamosvajanja posameznih geografskih disciplin lahko pripelje do popolnega razpada geografije in vključevanja, podrejanja posameznih geografskih disciplin sistematičnim znanostim, ki proučujejo posamezne pokrajinske elemente. Johnston (1981), zagovornik "radikalne" geografije in pluralizma v geografiji, ugotavlja, da sta v ZDA fizična in družbena geografija ločeni, če ne celo samostojni znanstveni disciplini. Nikolić (1977, s. 286) pa pravi, da je v ZDA geomorfologija ena izmed disciplin geologije, klimatologija pa v sestavi fizike. Tudi v Sovjetski zvezi sta fizična in družbena geografija zaradi dogmatskega zagovarjanja zgolj ene dialektične zakonitosti, kljub odporom (Anučin, Sauškin), še vedno ločeni znanstveni disciplini, čeprav ne smemo prezreti vedno bolj pogostih poskusov za njihovo ponovno povezavo (npr. delno celo "konstruktivna" geografija akademika Gerasimova, ki je bil sicer vnet zagovornik delitve geografije).

Ob tem se seveda lahko samo še vprašamo, ali je potem še sploh potrebno, da obdržijo osamosvojene geografske discipline geografsko poimenovanje. In drugo vprašanje - kdo bo proučeval pokrajino kot celovito materialno stvarnost, ki obstaja in se ne ozira na časovno spremenljiva čustva njenih proučevalcev, zlasti geografov? Vsekakor ne geografija, vsaj ne taka, ki se želi opredeliti zgolj kot družboslovna ali naravoslovna znanost ali celo kot sistem geografskih znanosti. Še manj pa ne taka, ki išče svojo kompleksnost (zakompleksanost!) v nižje rangirani celovitosti (elementu pokrajine), ki pa je za pokrajino le njen sestavni del!! Česar ne zmore ali pa noče proučevati geografija, pa z več ali manj uspeha poskušajo druge znanosti ali skupine znanosti, ki jih ne moti, temveč obratno, privlači raznolikost pokrajine, geografsko okolje.

2. Vključevanje večjega ali manjšega dela geografije v poskuse snovanja nove znanosti o "prostoru" oziroma okolju nam nehote vsiljuje vprašanje, kako si razlagati dejstvo, da so se pojavili poskusi snovanja nove znanosti o okolju, pravzaprav izven ali (vsaj) ob geografiji, če naj bi bil njen osnovni predmet (vsaj teoretično!) pokrajina, geografsko okolje. Odgovori so različni, osebno pa menim, da je geografija "zatajila", saj zaradi pretirane razbitosti, specializacije ni bila sposobna sprejeti v bistvu le nekoliko modernejše oblečenega "starega", a kot kaže, vedno aktualnega osnovnega predmeta - pokrajine, okolja, ki ga je hote ali nehote v empiričnih raziskavah, v praksi zanemarjala.

Radovanović (1977) zavzema kritično stališče do novih "kompleksnih" znanosti o okolju, ki po njegovem mnenju ne morejo v celovit znanstveno-logični sistem zajeti in sistematizirati vsestransko problematiko odnosa med človekom in življenjskim okoljem.

Tudi ekologija, pojmovana v najširšem pomenu besede, ne more zgolj z ekološkimi izhodišči razložiti tudi družbeno pogojenost odnosa med človekom in njegovim življenjskim okoljem, kar pa ne pomeni, da ne bi veljalo upoštevati "ekoloških raz-

sežnosti" ob sicer pogosto zgolj ekonomskih. Nekateri geografi (Eyre-Jones, 1966) vidijo v humani ekologiji celo sinonim za geografijo. Nekritično, socialdarwinistično in pozitivistično prenašanje ekoloških zakonitosti na celotno družbeno sfero ne more razjasniti bistva odnosa med človekom in okoljem. Brez dvoma pa geografija v sklopu interdisciplinarno povezanih raziskav lahko prispeva pomemben delež pri razumevanju vzrokov in posledic človekovega nesmotrnega ravnanja z geografskim okoljem, zlasti z vidika regionalnokompleksne zasnove. Tudi Strahler (1974) govori o rojevanju znanosti v okolju (Environmental Science), vendar sam kritično ugotavlja, da je resnično nov le način opazovanja, omejuje pa se na razumevanje naravnih sistemov in procesov na Zemlji, v proučevanje pa vključuje le del geografije (fizično geografijo, in še te ne v celoti).

Podobne dileme odpira opredelitev odnosa med geografijo in regionalno znanostjo, ki jo je 1954. leta zasnoval Isard. Tako recimo Nikolić (1977, s. 286) meni, da je Isard izhajal iz prepričanja, da je potrebno celotno geografijo razčleniti na "regionalno znanost" in "tradicionalno geografijo". Johnston (1981, s. 69) pa pravi, da je Isard kot ekonomist le vgradil prostorske sestavine v ekonomske analize, a ignoriral zgodovinske faktorje, družbene pogoje in "geografske momente". Več ali manj so v vseh prizadevanjih pri ustvarjanju "novih" znanosti o okolju, prostoru, regiji, poskusi, da bi minirali ali celo likvidirali umestnost in samostojnost geografije kot enotne vede in poskusi vključevanja dela geografije v "nove", tako ali drugače poimenovane znanosti o okolju. Pristajanje geografije na novo znanost o okolju ne pomeni zgolj njene likvidacije, temveč tudi načelni pristanek na možnost izoblikovanja neke ohlapne, splošne teorije o okolju, izvedene na osnovi različnih metodoloških pristopov posameznih znanosti in sprejemanje nekega meglenega, nedorečenega in nejasnega skupnega predmeta proučevanja - prostora. Tako izhodišče pa nikakor ne zanika nujnosti povezanega, interdisciplinarnega proučevanja življenjskega okolja, odnosa med družbo in okoljem, kjer pa mora biti jasno opredeljena naloga posameznih znanosti, tudi geografije.

3. Poskusi ohranjanja enotne geografije s tradicionalno metodologijo in/ali s pomočjo novih teoretično metodoloških prijemov predstavljajo opozicijo navedenim tokovom, ki na ta ali drug način pravzaprav zanikajo samostojnost in enotnost geografije. Kot tretja pot v nadaljnjem razvoju geografije se kaže ohranjanje klasično pojmovane enotne geografije z njeno "krono", regionalno geografijo, oziroma poskusi reintegracije geografije z nekoliko drugačnimi metodološkimi prijemi. Regionalna geografija se je kljub pretežni specializaciji v geografiji le ohranila in kljub številnim pomanjkljivostim utemeljevala ter potrjevala geografijo kot enotno vedo. Priznati pa je potrebno, da je ostala več ali manj na ravni, ki jo je dosegla med obema vojnama. Obdržala je staro zasnovo in metodologijo, ki jima sicer ne moremo očitati, da sta slabi, vendar nista šli v korak s časom (Vrišer, 1975). Lahko rečemo, da navadno ostaja pri preprosti opisni razlagi, ohranja kljub drugačnemu deklariranju pretežno analitsko zasnovo, ki jo najbolj plastično ponazarja shematična delitev proučevanja od geologije, reliefa do naselij, prebivalstva itd. Dokaj upravičeni so očitki, da se v klasično zasnovani regionalni geografiji načelno zagovarja uporaba sinteze in dedukcije. Pogosto pa se vloga in pomen posameznih pokrajnotvornih elementov v pokrajini, za življenje in obstoj družbe označuje zgolj formalno, subjektivno, "kvantifikacijo" pa predstavljajo v najboljšem primeru od-

statki, indeksi in aritmetične sredine. Nasprotniki, tudi iz vrst zagovornikov systemskega pristopa, ki sicer zagovarjajo enotnost geografije, ji očitajo faktografijo, deskriptivnost ("geo-grafija") in vztrajanje na preživelih, neeksaktnih metodoloških prijemih, ki naj bi onemogočali resnično spoznanje celovitosti pokrajine, vsestransko ovrednotenje geografskih pojavov, ugotavljanje "regionalnih pravilnosti ali celo zakonitosti" ("geo-sofija"!?).

Zato v geografskih krogih po svetu vzbujajo precejšnjo pozornost poskusi, da bi ponovno neortodoksno združili proučevanja v okviru enotne geografije s pomočjo systemskega pristopa. Systemski pristop se je razvil na osnovi filozofskih izhodišč strukturalizma. Osnovna značilnost, ki je pomembna za geografsko proučevanje, je poudarjanje vloge vsakega pojava glede na strukturo celote, kjer ima vsak del določeno funkcijo (Pečuljič, 1971). Poudarjanje značilnosti strukturalizma in funkcionalizma, ki v klasični obliki ne priznavata osnovnih nasprotij (navadno družbenih) in dinamike struktur (sistem dinamičnega ravnotežja), pomeni prevzemanje nekaterih izhodišč pozitivizma. Goričar (1975, s. 73) upravičeno poudarja neustreznost pojmovanja npr. družbenih struktur kot nekaj statičnega, v osnovi nespremenljivega in večnega, Joganova (1982, s. 5) pa pozitivistično oženje izkustvenega zgolj na empirično, kar velja po njenem mnenju tudi za samo systemsko teorijo.

V geografiji se je teorija sistemov začela uveljavljati razmeroma pozno (v 60 letih), zlasti v primerjavi s sosednjimi naravoslovnimi disciplinami, ki so začele bolj množično uporabljati systemski pristop kmalu po drugi svetovni vojni. S pomočjo systemskega pristopa bi verjetno geografija lahko globlje prodrla v bistvo geografskih pojavov in procesov, obenem pa bi se lahko preusmerila iz prevladujočega proučevanja posameznih geografskih pojavov in procesov v "regionalno specializacijo", torej na proučevanje regionalnih problemov in pokrajine kot celote (sistema). Uspešna uveljavitev, zlasti v naravoslovnih znanostih (npr. biologija, hidrologija), torej tudi pri proučevanju (za geografa) posameznih geografskih pojavov in procesov pomeni izziv za množičnejše praktično preverjanje pri posameznih geografskih vprašanjih, ne le pri kompleksnem proučevanju celotne pokrajine ali regije. Haggett (1974) trdi, da nudi systemska teorija vse možnosti, da se prikaže povezava med človekom in njegovim okoljem, pa tudi med sestavnimi deli pokrajine. Ob vsej kritičnosti (zlasti ameriške "radikalne" geografije v 70-tih letih) se je systemski pristop z deli Berrya, Chorleya, Kennedyja, Haggetta, Sočove, Markova, Muhine in drugih potrdil kot ustrezen za obvladovanje množice geografskih elementov, ki sestavljajo pokrajino. Ob (včasih pretiranih) kvantitativnih metodah in tehnikah podčrtuje celovitost, povezanost in soodvisnost geografskih pojavov in procesov v pokrajini.

Systemska teorija vsebuje nekatere bistvene dialektično-marksistične komponente, zlasti glede razmerja med deli in celoto, analizo in sintezo, medsebojne soodvisnosti itd. Izdelava dinamičnega, dialektično zasnovanega systemskega pristopa v geografiji še ni dokončana, še manj to velja za organsko vraščanje systemske teorije kot dela obče spoznavne geografske teorije. Johnston (1981) "očita" Haggettu pretirano uporabo kvantitativnih oznak in premajhno povezanost teoretične osnove in sistematičnega dela, zanemarjanje večje "samostojnosti" (lahko bi rekli določene nepredvidljivosti) družbenogeografskih pojavov in procesov.

Podobno, kot se pogosto dogaja z vsemi znanostmi, se tudi ob večjem empiričnem preverjanju uporabnosti sistemske teorije že odkriva vrsta pomanjkljivosti, kar pa ne pomeni, da je sistemski pristop v celoti neustrezen. Nasprotno, kritično preverjanje ne zanika uspešnosti in prodornosti sistemske teorije, temveč opozarja na nevarnost "vseobsežnosti" njene uporabe. Nehote se vsiljuje vprašanje (in obenem odgovor), ali ne nudi morda organska spojitev tradicionalne, pretežno kvalitativne metodologije geografije in dialektično, dinamično zasnovane, pretežno kvantitativne sistemske teorije osnovo za reintegracijo geografije kot znanosti o pokrajini? Izziv bodočnosti, ki je vreden preverjanja in večje pozornosti! Mogoče pomeni odgovor na vprašanje o bodočnosti geografije, saj morda omogoča premagovanje ne le geografskih dualizmov: prepada med "znanstveno" specializacijo (vendar s poudarjanjem funkcije v pokrajini kot enotnem sistemu) in "neznanstveno" (pogosto resnično deksriptivno in faktografsko splošnostjo - regionalno geografijo), med indukcijo in dedukcijo, analizo in sintezo, splošnim in posameznim, kvaliteto in kvantiteto. Seveda je iluzorno pričakovati, da bo individualno, posamično delo lahko spojilo in povežalo rezultate številnih geografskih raziskav. Obvladovanje ogromnega gradiva omogoča še večjo uporabo računalnika, statistično matematičnih metod in skupinsko delo. Čas izjemnih osebnosti v geografiji, ki so bile sposobne obvladovati celotno geografsko gradivo in discipline, počasi mineva. "Sprijazniti" se je potrebno z nujnostjo skupinskega dela!

Sicer skope in zgolj ilustrativno podane dileme in osebni odnos do tokov v svetovni geografiji nas lahko dodatno vzpodbudijo, da spregovorimo nekaj besed o osnovnih vprašanih razvoja slovenske geografije. Ob razmišljanju o dilemah nadaljnjega razvoja slovenske geografije je potrebno upoštevati značilnosti preteklega razvoja. Slovenska geografija je doživela po drugi svetovni vojni izreden napredek. Slovenskim geografom je v presenetljivo kratkem času uspelo, da so se na določenih delovnih področjih geografije (zlasti socialne in agrarne geografije, proučevanju krasa, geomorfologije itd.) uveljavili ne le na jugoslovanskem, temveč celo v svetovnem merilu, o čemer pričajo tudi objave v tujem geografskem tisku in sodelovanje ter organizacija številnih mednarodnih delovnih srečanj. Neupravičeno in nepošteno bi bilo omalovaževanje naporov generacije geografov, ki so prinesli slovenski geografiji dostojno mesto med slovenskimi znanostmi, v družbenem življenju, na raziskovalnem in splošno-izobraževalnem področju!

Napačno bi bilo trditi, da je bila slovenska geografija zaščitena in imuna pred težavami in pretresi, katerim se ne more izogniti nobeno, še manj pa pionirsko znanstveno-raziskovalno delo. Vendar ne želim naštevati uspehov slovenskih geografov, kar so uspešno naredili že drugi. Obenem se ne mislim zadovoljiti z neko načelno kritiko "šibkih" točk slovenske geografije. Poskusil bom uvodoma povzeti osnovne ugotovitve slovenskih geografov glede bistvenih pomanjkljivosti in prikazati nekatere osebne poglede in razmišljanja o možnostih, da se določene pomanjkljivosti odpravijo. Gre le za poskus geografa mlajše generacije, ki je (vsaj trenutno) manj obremenjen s sencami preteklosti in zato sicer večkrat ihtavo zagnan, ter premalo praktično podkovan ali mogoče preveč idealistično zaverovan. Naj bo tako ali drugače, samo argumentirano soočanje različnih pogledov na bodoča hotenja slovenske geografije je osnova za izbiro najbolj primerne in ustrezne poti pri reševanju osnovnih dilem. Seveda pa se avtor zaveda, da zgolj s kritikantstvom, še manj pa z oportunistom (med govorniško vzhičenim "priseganjem" za enotno geografijo in

drugače zasnovanim praktičnim delom) težav in pomanjkljivosti ne bomo nikoli rešili!

Uvodoma si oglejmo nekatere osnovne kritične misli o pomanjkljivostih slovenske geografije, ki so solidno izhodišče za iskanje ustreznih poti za reševanje:

- slovenska geografija je začela v precejšnji meri plavati brez osnovnega, skupnege koncepta (Ilešič, 1979);
- prednost se je dajala empiričnemu in praktičnemu raziskovanju, zanemarjal pa se je razvoj znanstvene teorije in poglobljanje teoretske misli (Pak, 1981);
- odraz naše neživljenjskosti kažejo družbene zahteve po uvedbi novega predmeta o okolju, ki so po mnenju Medveda (1974 a) posledica dualistične geografije in odraz družbene nezaupnice naši stroki;
- v zvezi s problemom varstva in urejanja okolja naj bi se pri nas razvila nova stroka - ekologija (Ilešič, 1979);
- čuti se pomanjkanje kritičnosti in samokritičnosti, vzroki za zanemarjanje oblikovanja in poglobljanja teoretičnega in metodološkega koncepta naše stroke so po mnenju Radinje (Razprava o položaju slovenske geografije, GV 1981) v nenazorskem pozitivizmu oziroma prakticismu;
- zanemarija se skrb za skladen razvoj geografske znanosti kot celote (Radinja, 1971);
- odreči se moramo skušnjavam, da še naprej blodimo po poteh razkrajajočega dualizma ali pluralizma v geografiji, da vsak zase, bodisi kot posameznik ali institucija, omejujemo svoj interes in delovno vnemo samo na nekatere ožje elemente in le dopolnjujemo ali celo ponavljamo raziskovalno delo specialnih znanstvenih disciplin (Ilešič, 1972);
- v "šolski" geografiji nudimo vrsto faktov in dejstev, nudimo pregled vseh geografskih disciplin, ne nudimo pa osnovnih celostnih spoznanj o našem življenjskem okolju, učimo geografske discipline, ne učimo pa geografije (Medved, 1974 b);
- pri našem raziskovalnem delu gre za precejšen razkorak med "načelnimi stališči" in dejansko prakso; tako razglušamo kompleksnost, razvijamo pa enostranost (mnenje Radinje v razpravi o položaju slovenske geografije, GV 1981);
- zaradi notranje zaprtosti posameznih raziskovalcev, pomanjkanja povezanosti med geografskimi institucijami pri oblikovanju vsebinske zasnove raziskovalnega dela in slabega načrtovanja raziskovalne infrastrukture ni prodrla do uporabnikov še vrsta družbeno pomembnih spoznanj o sodobni pokrajinski stvarnosti Slovenije (V. Klemenčič, 1976).

Iz navedenih kritičnih misli o slovenski geografiji je razvidno, da so se razmišljanja o pomanjkljivostih slovenske geografije pojavila v večji meri v začetku sedemdesetih let. Posamezni, dokaj osamljeni glasovi o potrebi celovitejšega pretresa usmerjenosti slovenske geografije pa očitno niso našli ustreznega odgovora, o čemer pričajo podobne pripombe, nastale konec sedemdesetih let in izrečene tudi na razpravi o položaju slovenske geografije l. 1981. Osnovne "šibke" točke slovenske geografije bi lahko strnili v naslednjem povzetku: pomanjkanje predvsem osnovnega, dolgoročnejšega teoretično metodološkega in vsebinskega koncepta, zanemarjanje teoretičnega in metodološkega dela in regionalne geografije, razgluševanje kompleksnega proučevanja, a razvijanje enostranske specializacije, zanemarjanje in podcenjevanje "šolske" geografije, organizacijska razdrobljenost in določena vsebinska neusklajenost geografskega raziskovanja, prevladovanje individualnega

dela. Navedene pomanjkljivosti onemogočajo slovenski geografiji bolj usklajen, celovit razvoj in še večjo uspešnost in afirmacijo. Ilešič in Medved sicer iz različnega zornega kota opozarjata na izredno zaskrbljujoče zahteve v slovenski javnosti - potrebo po novi vedi o okolju, prostoru. Mar ni to resnično odraz naših pomanjkljivosti in naše "vrtičkarske" geografije, zasnovane na odločni prevladi individualnih raziskav in dela? Neizdelanost dolgoročno zasnovanega, dinamičnega koncepta slovenske geografije posebno močno občuti mlajša generacija geografov, ki še študira, ali pa začenja z znanstveno-raziskovalnim delom oziroma vzgojno-izobraževalnim delom v šoli. Ali je res dopustno, da si lahko vsak geograf razlaga predmet in osnovne naloge slovenske geografije po svoje? Ker nimamo izoblikovanega osnovnega teoretičnega, metodološkega in vsebinskega koncepta stroke, pogosto ravnamo kot umetniki - geografijo kot znanost in njen osnovni predmet razlagamo po lastnih občutjih! Potem je geografija pač umetnost, kjer ima vsak slovenski geograf svoje videnje nalog in predmeta slovenske geografije. Tudi sam avtor je večkrat v dvomih, ko se odloča o smeri znanstveno-raziskovalne usmerjenosti. Ali je izbor pravilen, dovolj objektiv in najbolj pretehtan, če izhaja zgolj iz gledanja posameznika in se ne more povezati ali nasloniti na dolgoročneje zasnovan razvoj slovenske geografije? Prepričan sem, da večina geografov pogreša dolgoročneje zasnovano slovensko geografijo.

Osnovno, sicer poenostavljeno vprašanje, je naslednje: ali želimo ustvarjati slovensko geografijo kot sistem več ali manj povezanih geografskih disciplin, ali kot enotno znanstveno disciplino. Pri izbiri odgovora ne bodimo dvolični. Če menimo, da je iz različnih razlogov iluzorno obravnavati pokrajino ali njene sestavne dele z vidika celote, potem tudi formalno izvedimo delitev. Temeljiteje se lotimo zgolj razvijanja teoretično metodoloških osnov posameznih geografskih disciplin, ki bodo obravnavale posamezne pokrajnotvorne elemente. Vendar se zavedajmo, da se ob podrobnejši specializaciji, ki se ne bo več "vračala" na funkcijo določenega pokrajinskega pojava, ne bomo mogli izogniti tudi prevzemanju (v najboljšem primeru prilagajanju) metodoloških prijemov sistematičnih znanosti in očitkov specialistov, da segamo v njihovo delovno področje. Polagoma bomo morali opustiti tudi geografsko poimenovanje, čaka nas torej usoda npr. pedagogike v ZDA (Sagadin, 1982), ki je izginila iz sistema znanosti. Odreči se bomo morali vsemu, kar "diši" po regionalnogeografskem, sintetičnem raziskovanju, ki je z vidika togega sistema geografskih ved "neznanstvena", le slab opis, površni opis, ali neargumentirano poploševanje, torej nekaj "preživelega". Zanimarimo glasove, ki zahtevajo neko sintetično vedo o okolju, zamižimo pred uspešnim, vse bolj opaznim, širšim obravnavanju posameznih "specialistov" (Ogrin, Stritar, Cigler), ki so začutili potrebo po celovitem vrednotenju pokrajinskih pojavov in procesov.

Kot druga možnost se ponuja razvijanje enotno zasnovane slovenske geografije, ki pa mora pomeniti več kot formalno, načelno, pravzaprav teoretično metodološkem pomenu nikoli odkrito in odločno zavrnjeno možnost. Odločitev za razvijanje enotne geografije v teoriji in praksi pa bi pomenila sprejetje niza nalog, premik v teoretično metodološkem in vsebinskem delu. Menim, da bi bilo potrebno začeti odkrito diskusijo v okviru Geografskega društva Slovenije, kar bi omogočilo široko zasnovano in usmerjeno razpravo. Morda bi bilo treba konkretnije opredeliti zlasti naslednja vprašanja:

1. Oblikovanje teoretično metodološke osnove. Izhajala naj bi iz dognanj in izhodišč znanstvene teorije, specifičnosti položaja geografije v okviru znanosti in naše družbene stvarnosti. Izoblikovati moramo osnovni, obči metodološki pogled na pokrajino, izdelati osnovna vodilna načela, ki bodo zlasti mlajšim raziskovalcem pomagali poiskati pravo pot v labirintu empiričnih dejstev. Slediti bi morala opredelitev splošnega, geografskega metodološkega postopka, ki naj bi obsegal vrsto konkretnih opravil, od zasnovanja raziskovanja do načinov obdelave izbora ustreznih tehnik za zbiranje empiričnih dejstev.

Zamisliti se moramo pred opozorili Berryja (1980), da se je pluralizem v današnji geografiji izrodil v zelo različne usmeritve, ki pretijo bodočnosti geografije. Vsekakor pa glede na naše možnosti še nismo izkoristili vseh osnovnih izhodišč splošne dialektične metode. Ena od sprejemljivih osnov, ki je še nismo teoretično in praktično preizkusili, se ponuja možnost pretresa in širše uporabe dialektično dopolnjene sistemske teorije, vendar ob povezavi s kvalitativno (pretežno "tradicionalno") metodologijo enotne geografije. Enostransko pojmovan, v osnovi kvantitativen sistemski pristop, je zlasti pri proučevanju pretežno družbeno-geografskih pojavov in procesov, preveč tog in shematičen in ga je potrebno dopolnjevati z ostalimi metodološkimi prijemi. Glede na izkušnje, ki jih ponujajo nekatere geografske študije po svetu in široka uporaba sistemske teorije v nizu sorodnih znanosti, bi bilo smiselno širše praktično preizkusiti možnost uporabe (ob dopolnitvah) sistemske teorije v nizu raziskovalnih nalog različne vsebine v okviru skupnega raziskovalnega programa ene ali več geografskih inštitucij. Žal je zamuda precejšnja (zlasti v ZDA so geografi uvedli sistemsko teorijo že v začetku šestdesetih let), vendar nam obilo primerov in kritičnih misli nudi osnovo za premagovanje zaostanka.

2. Opredelitev osnovnih delovnih področij geografskega raziskovanja. Ponovno lahko podčrtamo, da je slovenskim geografom v zelo kratkem času uspelo v precejšnji meri proučiti osnovne pokrajinske elemente. V ospredju povojnega geografskega snovanja je bila upravičeno geografska analiza in indukcija, dedukcija in sinteza, pa sta bili z izjemami (Melikova Slovenija, Ilešičeva regionalizacija Slovenije in slovenske pokrajine itd.), v ozadju oziroma omejeni na vrednotenje vloge z vidika določenega pokrajnotvornega elementa. Izjemo predstavljajo tudi sicer redke, a zelo zaželen regionalnogeografske študije posameznih slovenskih pokrajin, kjer je bila v ospredju sistematična in detajlna obravnava vseh pokrajnotvornih elementov, manj pa je bila poudarjena prav tako potrebna celovita predstavitev regije in njenih manjših enot.

Poskušajmo nakazati korak naprej, ki bi moral biti logično nadaljevanje doseženih uspehov in rezultatov, a tudi določenih premikov. Specializirane geografske študije, ki bodo proučevale posamezne geografske pojave in procese, so brez dvoma nujno potrebne, vendar bi morale postaviti v ospredje funkcijo, pomen posameznega pojava ali niz pojavov v pokrajini. Tako ne more priti do pretirane specializacije. Na tak način se izognemo včasih upravičenim očitkom o ponavljanju dela specialnih znanosti ali celo enostavnega prevzema metodologije. Pečuljić (1971) upravičeno opozarja, da morajo imeti številna empirična raziskovanja določene skupine poteze, ki nam omogočajo njihovo povezovanje v širše teoretične okvire in poglobljanje spoznanj. V nasprotnem primeru utegne veliko število nepovezanih empiričnih raziskav prekriti tenčica pozabe. Posamezne pokrajnotvorne elemente moramo obrav-

navati kot sestavine (strukture) pokrajine v vseh raziskovalnih fazah, ne zgolj v nekakem formalnem zaključku, kjer z nekaj stavki večkrat le ugotovimo "velik" pomen določenega elementa v pokrajinskem sistemu. Zaskrbljujoče je dejstvo, da se ne moremo pohvaliti z monografskimi deli o klimatogeografiji, geomorfologiji, geografiji naselij, geografiji prebivalstva ... Slovenije. Še manj pa je del, ki bi navedene delne celote (z vidika pokrajine) povezoval v regionalne sinteze po pokrajinskih tipih Slovenije ali v okvir geografije mest in geografije podeželja kot regionalne celote. V tem primeru bi pomenila geografija (brez pridevnika!) Slovenije logičen zaključek, saj bi bili vsi raziskovalni postopki in vsebine zasnovani z vidika regionalne sinteze in dedukcije. Na ta način bi poudarili pokrajino kot edino resnično, le naše delovno področje, vendar ne kot sklop posameznih pokrajinskih elementov s klasično, v osnovi še vedno analitsko razčlenitvijo pokrajine (geologija, relief, klima ... prebivalstvo, "sintetični" zaključek oziroma povzete), temveč kot celoto. To torej spoznamo s proučevanjem elementov pokrajine, kar pa ne sme biti naš cilj, temveč le prva, a nujna faza znanstvenega raziskovanja.

3. Radikalizacija geografskega raziskovanja. Znanost mora biti kritična do družbenih akcij, geografija mora biti kritična do posegov družbe v geografsko okolje. Delovanje družbe se odraža tudi v pokrajini, pokrajinski učinki so indikator odnosa med družbo in naravo. Naloga geografije, ki proučuje zlasti učinke odnosov med družbo in naravo, je tudi v tem, da še bolj radikalno opozori na pokrajinske učinke številnih nerešenih vprašanj naše socialistične samoupravne stvarnosti (učinki družbenih posegov v pokrajini, odnos urbanizacija-kmetijstvo, slumizacija v mestih, degradacija geografskega okolja itd.). Še odločneje nadaljujmo s pionirskim delom, ki ga je v slovensko družbo zelo uspešno zaorala socialna geografija (vendar bolj poudarimo ob procesih tudi pokrajinske učinke). Še bolj poudarimo tudi negativne učinke nepretehtanih, kratkoročnih ali celo stihijskih družbenih procesov v različnih pokrajinskih tipih s svojstvenimi geografskimi potezami. Marxovi misli, da ni socializma brez odprave izkoriščanja človeka, lahko dodamo, da ne smemo pretirano oziroma brezobzirno izkoriščati narave. Znanstveno-objektivno opozarjajmo na globalna vprašanja in dileme preobrazbe pokrajine pred političnimi odločitvami.

4. Spremembe v vzgoji geografskega kadra. Premalo se zavedamo dejstva, da povprečni Slovenec dobi podobo o geografiji v osnovni in srednji šoli. Položaj in ugled geografije v šoli in družbi je bil in bo v bistvu odraz kvalitete učnih pripomočkov in učiteljskega kadra. Pogosto podcenjevanje didaktično-metodičnega dela nam prinaša veliko škodo. Napredek in spremembe v stroki so prinesle številne, bolj ali manj uspešne spremembe v izobraževanje in vzgojo geografskega kadra. V splošnem pa se je število predmetov stalno večalo in ob zadnjih popravkih preseglo vse razumne meje (študent, ki vpiše na FF v Ljubljani tradicionalno povezavo geografija-zgodovina, bo imel v štirih letih opravka z več kot 50 predmeti!).

Usmerjeno izobraževanje "trka" tudi na vrata višjih in visokih šol. Učni načrti za izobraževanje geografskega kadra bodo doživeli ponovni pretres. Imamo možnost, da odpravimo nekatere pomanjkljivosti. Menim, da bi bilo potrebno bolj poudariti regionalnogeografsko srž geografije, pa tudi teorijo in metodologijo z raziskovalnimi tehnikami. Zgradimo dolgoročnejši koncept stroke, ki bo odražal tudi naloge v vzgojnoizobraževalnem delu na vseh ravneh šolanja. Položaj geografije v šoli je ogledalo naše prodornosti in stanovske zavesti vseh geografov, od osnovne šole do

univerze. Pri pripravi in dopolnjevanju učnih pripomočkov (zlasti učbenikov) moramo enakovredno vsi sodelovati, s skupnimi naporimi utrdimo resnično omajano ugled geografije v šoli.

5. Postopno premagovanje organizacijske razdrobljenosti znanstveno-raziskovalnih in pedagoških ustanov. Podobno kot za večino ostalih znanstvenih vej velja tudi za slovensko geografijo, da je njen znanstveno-raziskovalni potencial razdrobljen, razpršen. Trenutno (1982) obstaja kar šest ustanov, kjer raziskovalno (ponekod v povezavi s pedagoškim delom) delujejo predvsem geografi: Oddelek za geografijo na FF, Geografski inštitut Antona Melika pri SAZU, Inštitut za raziskovanje krasa pri SAZU, Inštitut za geografijo pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani in obe Pedagoški akademiji.

Sedanji in bodoči gospodarski trenutek nikakor ni naklonjen razdrobljenemu in neuskkljenemu znanstveno-raziskovalnemu delu. Razlogi za tesnejše povzemanje so finančne in vsebinske narave. Tudi sodobni tehnološki in terenski pripomočki so dosegli tako ceno, da so za posamezne geografske inštitucije nedosegljivi, da ne govorimo o večjem številu administrativnega in režijskega kadra, večkratnemu vodenju bibliografij ... Organizacijska razdrobljenost je brez dvoma tudi eden izmed bistvenih razlogov za vsebinsko neuskkljenost, "vrtiličkarstvo" slovenske geografije (etnolog S. Kremenšek ugotavlja podobno stanje tudi v drugih znanstvenih vejah v Sloveniji), s pretirano individualizacijo raziskovanja. Potreben je temeljit razmislek o bodoči organizacijski zasnovi slovenske geografije, organizacijski povezavi in eventualnem združevanju.

Organizacijska razdrobljenost je prisotna tudi pri izobraževanju geografskega kadra, saj poteka v treh ustanovah: PA v Mariboru in Ljubljani in na Oddelku za geografijo FF. PA izobražujeta učitelje geografije za osnovno šolo, Oddelek pa za poučevanje na osnovnih (1. stopnja) in srednjih šolah ter za nepedagoške poklice. Največ odprtih in spornih vprašanj je glede izobraževanja kadra za pouk geografije v osnovni šoli, saj ustrezen kader prihaja iz vseh treh ustanov po dveh letih šolanja. Dileme ustreznosti izobraževanja imajo širše dimenzije, saj gre za odnos med PA in FF. Zanimivo je dejstvo, da so vse ostale republike in številne države že uvedle štiriletno izobraževanje za navedeni študij, v najbolj razviti republiki pa je vsa stvar postavljena na glavo!

Umestno bi bilo razmišljati o združevanju vzgojno-izobraževalnega procesa na osnovi štiriletnega študija (tudi za učitelje geografije na osnovnih šolah) z osnovno, skupno programsko osnovo za vzgojo in izobraževanje bodočih geografov.

Vsekakor gre za pomembna in občutljiva vprašanja, ki zahtevajo temeljit premislek in soočanje argumentov za in proti. Razumljivo je, da je tudi v zgornjih vrsticah prisotno osebno, torej večkrat subjektivno obarvano gledanje na poti in stranpoti geografije. Nikakor pa se ne smemo podobnim razpravam izogniti, "razpravljati" le po vogalih ali pa vse skupaj celo prepustiti drugim "dobronamernežem"! Kresanje različnih mnenj (ne pa osebni spopad) nam bo pomagalo pri izoblikovanju prepotrebne osnovne vizije nadaljnje rasti slovenske geografije!

"NI VAŽNO, KAKO SE BODO KONČALI SEDANJI BOJI. ZA KONČNI USPEH NI VAŽNO ALI BO TO ALI ONO GIBANJE ZAČASNO PORAŽENO. BISTVENEGA POMENA JE BORBENA ODLOČNOST, KI DOZOREVA IZ DNEVA V DAN, ZAVEST O NUJNOSTI REVOLUCIONARNIH SPREMEMBE IN GOTOVOST, DA SO TAKE SPREMEMBE MOŽNE".

CHE GUEVARA

Literatura

- Berry B., 1980, Creating Future Geographies, Annals of the Association of American Geographers 70/4, 449-458
- Eyre S.R., Jones G.R., 1966, Geography as Human Ecology, Methodology by Example, 308 s., London
- Goričar J., 1975, Temelji obče sociologije, 335 s., Ljubljana
- Haggett P., 1974, Geography: A Modern Synthesis, 483 s., New York
- Harvey D., 1969, Explanation in Geography, 521 s., London
- Ilešič S., 1979 b, Misli o slovenski geografiji med Mariborom 1954 in Mariborom 1978, Zbornik 11. zborovanja slovenskih geografov, 13-20, Maribor
- Ilešič S., 1979 a, Pogledi na geografijo, 612 s., Ljubljana
- Ilešič S., 1972, Slovenska geografija v petdesetih letih slovenskega geografskega društva, Geografski vestnik XLIV, 165-180, Ljubljana
- Jogan M., 1982, Pozitivizem kot celostna usmeritev v sociologiji, 10 s. (tipkopis), Ljubljana
- Johnston R.J., 1981, Geography and Geographers, 232 s., London
- Klemenčič V., 1976, O položaju slovenske geografije, Geografski vestnik XLVIII, 3-7, Ljubljana
- Kremenšek S., 1982, Pozitivizem - še vedno naša temeljna metodološka usmeritev?, 8 s. (tipkopis), Ljubljana
- Kraft V., 1968, Der Wiener Kreis - Der Ursprung des Neopositivismus, 202 s., Wien-New York
- Majer B., 1968, Med znanostjo in metafiziko - razvoj koncepcij predmeta in funkcije filozofije v postheglovski meščanski filozofiji - s posebnim ozirom na eksistencializem in logični pozitivizem, 324 s., Ljubljana

- Medved J., 1974 b, Metodike in metodski priročniki za pouk geografije, Geografski obzornik 1974/2-3, 10-15, Ljubljana
- Medved J., 1974 a, O marksističnem izobraževanju pri pouku geografije, Geografski obzornik 1974/2-3, 1-10, Ljubljana
- Nikolić S., 1977, Uvod u geografiju, 316 s., Beograd
- Odom E.P., 1971, Fundamentals of Ecology, 574 s., Athens
- Pak M., 1981, Nekaj misli o položaju v slovenski geografiji, Geografski vestnik LIII, 73-83, Ljubljana
- Pečuljić M., 1971, Obzorja revolucije (študije iz politične sociologije), 247 s., Ljubljana
- Plut D., 1978, Dialektični materializem in varstvo okolja, Geografski obzornik 1978/1-2, Ljubljana
- Radinja D., 1974, Geografija in varstvo človekovega okolja, Geografski vestnik XLVI, 110-120, Ljubljana
- Radovanović N., 1977, Teorisko-metodološke osnove i praktički ciljevi geografskog istraživanja životne sredine, Zbornik 10. jubilar-nog kongresa geografa Jugoslavije, 351-360, Beograd
- Razprava o geografiji, 1981, Geografski vestnik LIII, 85-92, Ljubljana
- Sagadin J., 1982, Pozitivizem v pedagogiki, 4 s., Ljubljana
- Strahler A.N., Strahler A.H., 1974, Introduction to Environmental Science, 633 s., Santa Barbara
- Trojan P., 1975, Ekologia ogolna, 419 s., Warszawa
- Vrišer I., 1975, Nove meje geografije, Geografski vestnik XLVII, 3-9, Ljubljana
- Zgaga P., 1975, Prispevek h kritiki politične ekonomije, Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo III/12, 74-117, Ljubljana

ocene in poročila

Dr. Vladimir Bračič: GOZDNATE HALOZE. Maribor, Založba
Obzorja 1982.

Ob vsesplošni krizi regionalne geografije, ki že skoraj dvajset let pesti slovensko geografijo pri iskanju moderne zasnove regionalnogeografskega prikaza Slovenije in njenih pokrajin, je izid Bračičevih Gozdnatih Haloz širšega pomena. Malokateri raziskovalec je posvetil proučevanju kakega območja toliko časa in ljubezni. Ob raznovrstnem znanstveno-raziskovalnem delu, ki je sicer vselej bilo v bistvu prepletено s proučevanjem tega dela Slovenije, so bile Haloze vedno v ospredju njegovega zanimanja. Tako je že leta 1967 izšla knjiga Vinorodne Haloze, v kateri je podrobno razčlenil naravne in družbene vzroke za tolikšno gospodarsko in socialno nerazvitost te pokrajine in še posebej težke predvojne socialne razmere, ki so dosegle svoj višek v viničarstvu. Kasneje je leta 1975 izšla njegova metodološko podobno zasnovana monografija Ptujskega polja, Halozam sosednje gospodarsko in socialno prav tako zaostale pokrajine v okviru razdrobljene kmetijske posesti. In končno je pred nami regionalna socialnogeografska študija zahodnega dela tako imenovanih Gozdnatih Haloz, gospodarsko in socialno še slabše razvitih od sosednjega vinorodnega predela te obrobne slovenske pokrajine.

Podobno kot v prvi je tudi v tej knjigi podrobno predstavljen razvoj zemljiško posestnih odnosov glede na naravne in družbene razmere. Poleg zgodovinskih virov je avtor zlasti temeljito proučil spreminjanje izrabe zemlje in lastniške spremembe od 1825 naprej, ko se je v celotni pokrajini ob začetni stagnaciji prebivalstvenega razvoja kasneje uveljavila depopulacija. Podobna prostorska analiza je namenjena gospodarskim in socialnim spremembam v povojnem obdobju. To poglavje obsega vse elemente kmetijskega gospodarjenja, do pred nekaj leti edine gospodarske dejavnosti v tej pokrajini, in demogeografskega razvoja kot rezultata neustreznega gospodarskega razvoja. Zato ni čudno, da je avtor kar precej strani na koncu namenil iskanju možnostim bodočega gospodarskega razvoja in s tem povezanih boljših pogojev za demogeografski razvoj. Izgradnja nove ceste Maribor-Zagreb, ki je ta predel močno odprla k Ptujju ter gospodarskim in razvojnim tokovom na sploh, je že prinesla pozitivne rezultate.

Avtor je tudi v tej knjigi ostal zvest predhodni metodologiji, zato ta knjiga sicer ne pomeni prispevek k reševanju pristopa k moderni regionalni geografiji. Dragocen pa je njegov pristop zaradi osvetljevanja odločujočih razvojnih dejavnikov, ki se v tej pokrajini v preteklosti niso mnogo spreminjali.

Izredno dragocen je ta geografski oris tudi zato, ker je deloma zaokrožil poznavanje problematike tega širšega gospodarsko in socialno svojskega območja, ki je prav po zaslugi avtorja nedvomno najboljše proučena slovenska pokrajina.

Čeprav znanstveno delo, so aktualnost problematike in atraktivnost obravnavane po-

krajine, način pisanja in zanimivosti, ki nam jih avtor kot nedvomno najboljši poznavalec te pokrajine na sploh podaja in razlaga, naredile knjigo pristopno, koristno in zanimivo za vsakega bralca. Pomeni pa tudi tehten prispevek k regionalni geografiji slovenskih pokrajin, ki bo učiteljem geografije močno koristila pri njihovem delu.

Mirko Pak

društvene in druge vesti

GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI PREOBRAZBE SLOVENSKEGA PODEŽELJA

Geografsko društvo Slovenije je ob svoji 60-letnici pripravilo 19. novembra 1982 posvetovanje o geografskih značilnostih preobrazbe slovenskega podeželja. Da se bolj ali manj ukvarja s to problematiko večina slovenskih geografov, je pokazalo veliko število referentov, ki jih je bilo 28. Aktualnost že tradicionalne problematike geografskega proučevanja pa se kaže v velikem številu udeležencev, ki so vztrajali do konca popoldanskega dela posvetovanja.

V predgovoru Zbornika referatov, ki ga je Geografsko društvo izdalo pred posvetovanjem, je rečeno: "Posvetovanje pomeni izziv sami stroki, je možnost za njen razvojni korak, za predstavitev rezultatov različnih pogledov, po drugi strani pa gre za prispevek stroke v okviru širšega vprašanja o vlogi, sestavi in prihodnosti podeželja ...". Vprašanje je, ali je bil namen posvetovanja dosežen.

Vsebinsko dokaj pestri referati in obsežna, kritična ter strokovna diskusija so del pričakovanj izpolnili. Ob vsej dosedanji skepsi glede obsega proučevanja podeželja se je pokazalo, da se s to problematiko ukvarja precejšnje število geografov. Odnosi med podeželjem in mestom se namreč tako močno prepletajo in prostorsko prekrivajo, da je skoraj nemogoče potegniti ostrejšo mejo med proučevanjem podeželja in mesta ali mestne pokrajine. Je pa malo študij, ki bi jim bil prvenstveni cilj proučevanje podeželja z vsemi njegovimi sestavinami. Zato je upravičena trditev o nazadovanju proučevanja podeželja in zato se je vsaj v prvem delu diskusija za dlje časa ustavila pri razmejitvi podeželja in urbanega prostora, o njihovih medsebojnih odnosih in prepletanjih ter o samem predmetu proučevanja podeželja.

V prvem delu, ki je bil namenjen metodološkemu vprašanju proučevanja podeželja, so poročali o dosedanjih proučevanjih podeželja S. Ilešič, o opredelitvi podeželske pokrajine I. Vrišer, o teoretičnih izhodiščih pri proučevanju podeželske pokrajine M. Klemenčič, o metodah opredelitve podeželja A. Jakoš ter o spreminjanju družbenih odnosov na vasi T. Štefe.

Drugi del je bil namenjen problematiki kmetijskega gospodarjenja. O izrabi zemlje za proizvodnjo hrane je poročal V. Klemenčič, o pomeni naložb v kmetijstvu C. Malovrh, o problemih zemljiške strukture za posodabljanje kmetijstva D. Kladnik, o hribovskem kmetijstvu D. Meze in I. Gams, o družbenih kmetijskih obratih I. Piry ter o ozelenjevanju in ogozdovanju T. Zakotnik.

Tretji del je bil namenjen naselbinski in prebivalstveni problematiki, poročali pa

so L. Gosar o razvoju poselitve Slovenije, Vera Kokole o pomenu razvoja mest za podeželje, M. Pak o razvoju podeželja ob zahodni meji, M. Orožen o poskusu oblikovanja modela poselitve v izvenmestnih območjih, P. Mihevc o vlogi interdisciplinarnega planiranja naselij, A. Rus o vrednotenju ruralnih naselij s pomočjo socialnogeografskih kazalcev ter M. Ravbar o podeželskih naseljih v jugovzhodni Sloveniji. Referenti so v svojih prispevkih uporabili nekatere eksaktne metode - to velja za tiste geografe, ki so zaposleni v urbanizmu. To je vsekakor kvaliteten prispevek pri proučevanju podeželja, vprašanje pa je, do kakšne mere je to tudi geografski pristop.

Četrta skupina referatov je poročala o posameznih elementih preobrazbe podeželja. Poročali so o večfunkcionalnem pomenu našega podeželja M. Jeršič, o preobrazbi vinogradniške pokrajine B. Belec, o problematiki male industrije na podeželju L. Peterle, o počitniških bivališčih A. Gosar, o živilskih trgih T. Ferjan, o kmečkem turizmu M. Krišelj in o uporabnosti aeroposnetkov pri proučevanju podeželja.

Zbornik z večinoma zelo zanimivimi ter vsebinsko in problemsko svežimi referati je bil tiskan v skromni nakladi, zato ga ni več veliko na voljo. To je pravzaprav škoda, saj bi ga lahko vsak geograf pri svojem delu s pridom uporabljal, še zlasti šolski geografi pri pouku domače regije, Slovenije in splošne geografije.

Mirko Pak

SKLEPI POSVETOVANJA "GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI
PREOBRAZBE SLOVENSKEGA PODEŽELJA"

Geografi, zbrani na posvetovanju "Geografske značilnosti preobrazbe slovenskega podeželja" ob šestdesetletnici Geografskega društva Slovenije, sprejemamo naslednje pobude in naloge za prihodnje znanstveno raziskovalno delo. Potrebno je:

1. Podrobneje opredeliti pojem "podeželje", njegove značilnosti in funkcije in nadalje razvijati metode za njegovo preučevanje.
2. Razviti ekonomskogeografske metode za preučevanje proizvodnih odnosov na podeželju, s posebnim ozirom na proizvodnjo hrane.
3. Razčistiti in utrditi geografsko terminologijo o podeželju ter o pojavih, procesih in učinkih, ki se tam uveljavljajo.
4. Zavzemati se za oblikovanje posebne metodologije ruralnega planiranja kot metode za urejanje svojških pokrajinskih problemov na podeželju.
5. Posvetiti več pozornosti preučevanju izrabe kmetijskih tal, zlasti njihovemu opuščanju in spremembam namembnosti.
6. Metodološko poglobiti raziskave o lastniških in socialnopolsestnih odnosih.
7. Preučevati poselitev podeželja in njegove prebivalstvene probleme ter preobrazbo naselij.
8. Razdeliti metodologijo vrednotenja naravnogeografskih danosti za gospodarske in negospodarske namene.
9. Posvetiti več pozornosti klasifikaciji tipov podeželskih pokrajin in soodvisnosti med mestom in podeželjem.
10. Zavzeti se za dosledno ohranjanje naravnih in kulturnih vrednot naše podeželske pokrajine in preprečiti njeno onesnaženje.

Komisija priporoča, da bi bili ti sklepi napotilo pri organizaciji bodočih republiških in zveznih geografskih znanstvenih posvetovanj.

Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani je svojo dvajsetletnico proslavil 10. decembra 1982 s strokovnim posvetovanjem z zgornjim naslovom. Tema posvetovanja je torej zajela aspekte socialnogeografskega proučevanja, ki so ga na univerzitetnem geografskem inštitutu opravljali številni mlajši delavci in zunanji sodelavci, večinoma s Pedagoško znanstvene enote za geografijo Filozofske fakultete. Inštitut je v teh dvajsetih letih tesno sodeloval tudi s številnimi geografi v drugih jugoslovanskih univerzitetnih središčih ter z družbeno ali gospodarsko geografsko usmerjenimi inštituti izven naših meja. Zato so bili nekateri od njih tudi povabljeni k sodelovanju, kar se je zlasti ob živahnih načelnih diskusijah o predmetu, metodah in funkciji socialne geografije pokazalo za koristno. Ne glede na vsebinsko raznolikost referatov je bila vsa diskusija namenjena zgornji problematiki, veliko je bilo izrečenih dvomov, pomislekov, pa tudi iskanj novih poti. Pokazale so se očitne razlike v teoretičnih in metodoloških izhodiščih kot posledici več dejavnikov, med katerimi sta samo okolje, v katerem raziskovalci delajo, in njihova strokovna usmeritev izstopala. Različnost pogledov samo potrjuje že večkrat poudarjeno potrebo po teoretičnih razčiščevanjih tudi v socialni geografiji.

Po predstavitvi razvoja inštitutskega znanstvenoraziskovalnega dela (V. Klemenčič) in programa bodočega dela (I. Piry), so se zvrstili referati z načelno problematiko posameznih delovnih področij socialne geografije: prostorskega planiranja (M. Jeršič), proučevanja okolja (M. Špes in D. Plut), demogeografskih elementov (I. Crkvenčič, A. Malič, M. Friganović) in o prostorskem konceptu socialne geografije (K. Ruppert). Odstopal je samo sicer zanimiv pregled sodelovanja makedonskih in slovenskih geografov na področju socialne geografije (M. Panov).

Drugi del posvetovanja je bil namenjen regionalno usmerjenim poročilom, ki so obravnavala problematiko agrarnega prostora in proizvodnje (B. Belec, L. Olas, D. Kladnik), oskrbe (M. Pak), turizma in rekreacije (A. Gosar), načrtovanja šolskega omrežja (L. Olas), razvoja podeželskih naselij (M. Ravbar) in socialno-ekonomskega razvoja obmejnih območij (I. Piry).

V času posvetovanja je Inštitut izdal dve publikaciji: Geografsko bibliografijo Slovenije za leto 1981 in Rezultate dela Inštituta za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, 1977 - 1981. Referati s posvetovanja bodo tiskani v zborniku Geographica Slovenica številka 13.

Mirko Pak

DELO SEKCIJE ZA ZNANSTVENO-RAZISKOVALNO DELO
PRI GEOGRAFSKEM DRUŠTVU SLOVENIJE (MED DVEMA VOLILNIMA
OBČNIMA ZBOROMA - 16.junij 1980 - 20.november 1982)

Odbor Sekcije, ki je štel 11 članov (B. Belec, P. Habič, V. Kokole, M. Kolbenzen, J. Kunaver, M. Natek, D. Radinja, M. Ravbar, M. Šifrer, M. Špes, N. Vertot), je imel 9 sej. Sestavil je program in načrt dela, skrbel je za njegovo uresničevanje ter ga sproti dopolnjeval z nekaterimi aktualnimi vprašanji, ki so bila povezana z geografijo na Slovenskem. V začetku 1981. leta je skušal z različnimi pobudami oživeti in poživeti delo Komisije za znanstveno delo pri Zvezi geografskih društev Jugoslavije, še zlasti v času priprav za 11. kongres geografov SFR Jugoslavije, ki je bil v Črni gori. Nadalje je odbor Sekcije spodbujal slovenske geografe, da so se v čim večjem številu in z referati udeležili jugoslovanskega geografskega kongresa v Bečićih v jeseni 1981. leta. Sodeloval je pri izbiranju in delegiranju slovenskih geografov v članstvo podkomisij, ki delajo v okviru Komisije za znanstveno delo.

Prav tako se je odbor naše Sekcije nadvse prizadevno vključil v vse priprave za vsebinsko zasnovo in izvedbo 12. zborovanja slovenskih geografov na Gorenjskem v oktobru 1981. leta. Na dveh sejah je razpravljal, razčlenjeval in ocenil potek in vsebino omenjenega zborovanja na Gorenjskem. V zadnjem letu pa je bila njegova osrednja skrb namenjena posvetovanju o geografskih značilnostih preobrazbe slovenskega podeželja, ki je bilo pripravljeno ob 60. letnici Geografskega društva Slovenije.

Delo Sekcije za znanstveno-raziskovalno dejavnost GDS je bilo živahno in vsebinsko izredno pisano. V delo Sekcije smo želeli vključiti čim več geografov, predvsem tiste, ki so zaposleni izven šolskih dejavnosti. Vabila za redne mesečne sestanke, ki so praviloma bili od jeseni do pozne pomladi, je dobivalo od 80 do 110 geografov, ki delajo v znanstveno-raziskovalnih, upravnih in drugih dejavnostih. V tem mandatnem obdobju smo se člani Sekcije zbrali na 16 sestankih. Poleg tega so številni člani Sekcije dejavno sodelovali na dveh razpravah: o položaju v slovenski geografiji (25.5.1981) ter o pozitivizmu v geografiji in v njeni metodološki naravnosti (24.5.1982); obe razpravi sta bili v okviru Marksističnega centra Filozofske fakultete v Ljubljani.

Veliko število članov Sekcije se je aktivno vključilo v vsebinsko zasnovo in izvedbo zborovanja slovenskih geografov na Gorenjskem. Prav tako so številni sodelovali pri vseh pripravah in izvedbi posvetovanja ob 60. letnici Geografskega društva Slovenije (19. novembra 1982). Zadnji sestanek (v oktobru) Sekcije pa je že bil namenjen 13. zborovanju slovenskih geografov, ki bo na Osrednjem Dolenjskem in v Beli krajini v letu 1984.

V marcu 1982 smo se s posebnim posvetovanjem, ki je bilo namenjeno razgovoru o pisavi zemljepisnih imen, vključili v široko javno razpravo o Osnutku pravil novega slovenskega pravopisa. Odtlej dalje dela v okviru Geografskega društva Slovenije posebna komisija za zemljepisna imena (člani V. Klemenčič, J. Kunaver, L. Olas, M. Pak in D. Radinja), ki jo vodi prof.dr I. Gams.

Precej manj uspeha smo imeli na področju posebnih, ozko specializiranih ekskurzij oziroma terenskih ogledov. Ekskurzija, ki jo je pripravil in vodil dr. P. Habič po notranjskem krasu (8. aprila 1981), ni bila najbolje obiskana; iz Ljubljane so se je udeležili le štirje geografi.

Podrobnejši kronološki in vsebinski pregled sestankov Sekcije za znanstveno-raziskovalno delo:

- 5.11.1980, Poročilo o 24. mednarodnem geografskem kongresu na Japonskem (I. Gams);
- 9.12.1980, Razgovor o Ilešičevi knjigi "Pogledi na geografijo" (poročila so pripravili: B. Belec, I. Gams, V. Klemenčič, V. Kokole, M. Orožen Adamič, M. Pak in M. Zgonik);
- 18.2.1981, Razprava o programu in načrtu dela Sekcije, informacija o 11. kongresu geografov Jugoslavije in 12. zborovanju slovenskih geografov na Gorenjskem;
- 18.3.1981, Pomen aeroloških podatkov za klimatološka proučevanja (D. Furlan);
- 15.4.1981, Razgovor z geografi, ki so zaposleni v urbanističnih dejavnostih in prostorsko - regionalnih službah;
- 12.5.1981, Krajevni leksikon Slovenije in priprave za izdajo "zamejskega dela" (poroča prof.dr R. Savnik);
- 10.6.1981, Metodologija popisa prebivalstva 1981 in prvi rezultati (M. Šircelj);
- 3.12.1981, Poročilo o 11. kongresu geografov Jugoslavije v SR Črni gori (poročajo: S. Ilešič, K. Natek, M. Pak, D. Plut in I. Vrišer);
- 7.1.1982, Raziskovalna zasnova pokrajinske ekologije (D. Plut);
- 18.2.1982, Pokrajinska ekologija - fizična geografija (I. Gams), in Krajina - sistemi krajin (A. Stritar);
- 4.3.1982, Poročilo o delu komisije za ruralno planiranje in razvoj pri Mednarodni geografski zvezi (simpozij na Japonskem 1981 in simpozij v ZDA v letu 1982 (B. Belec);
- 18.3.1982, Pisava zemljepisnih imen (I. Gams, Podomačenje latiničnih zemljepisnih imen; M. Orožen Adamič, D. Logar in M. Žerovnik, Imena na karti Slovenije; M. Pak, Imena na karti Jugoslavije; V. Klemenčič, Imena v zamejstvu in na dvojezičnem ozemlju SR Slovenije; V. Trček, A. Mravlje, Kitajska in druga azijska zemljepisna imena; V. Jagodic, Pisava arabskih in drugih zemljepisnih imen);
- 15.4.1982, O delu komisije za okolje pri SEV (M. Špes) in Vtisi z obiska na ameriških univerzah in študij geografije (M. Orožen Adamič);
- 24.5.1982, Pozitivizem kot nazorska in metodološka usmeritev v geografiji (skupaj z Marksističnim centrom Filozofske fakultete; poročal je D. Plut);
- 22.6.1982, Razprava o zasnovi posvetovanja o slovenskem podeželju in 13. zboro-

vanju slovenskih geografov na Osrednjem Dolenjskem;

7.10.1982, Program raziskav na območju dolenjske regije (M. Ravbar in D. Plut).

Odbor Sekcije za znanstveno-raziskovalno delo pri GDS se zahvaljuje vsem, ki so na kakršen koli način pomagali pri oblikovanju in uresničevanju programa. Posebno zahvalo smo dolžni vsem tistim predavateljem, ki so se našemu vabilu odzvali in pripravili za sestanke Sekcije dragocena poročila, zanimive predstavitve novih dognanj pa tudi nove poglede na geografijo ali njene posamezne usmeritve. Kljub skomercializiranemu času, v katerem živimo, jim za ves njihov trud, požrtvovalnost in vestno opravljeno delo, ki je bilo v zadovoljstvo vsem, nismo izplačali nobenega predavateljskega honorarja. Zahvalo smo dolžni tudi vodstvu Oddelka za geografijo Filozofske fakultete, ki nam nikdar ni odreklo gostoljubja, kakor tudi njegovemu uslužbencu tovarišu M. Vatovcu, ki je vestno skrbel za razmnoževanje in razpošiljanje vseh naših vabil in obvestil.

Milan Natek

POSVETOVANJE O SOCIALNOGEOGRAFSKEM PROUČEVANJU

VPLIVOV MELIORACIJ NA IZRABO ZEMLJE V SPODNJI

ŠČAVNIŠKI DOLINI

Posvetovanje je organiziral ob 60. letnici Geografskega društva mariborski aktiv septembra 1982 v Ljutomeru. To aktualno in geografsko zanimivo strokovno področje so mariborski geografi proučevali že v Pesniški dolini, v zadnjih letih pa v Ščavniški dolini, o čemer so tudi poročali: B. Belec o splošni problematiki in metodologiji geografskega proučevanja melioracij, B. Kert o vplivu melioracij v Sp. Ščavniški dolini na izrabo zemlje in L. Olas o vplivu melioracij v Spodnji Ščavniški dolini na spreminjanje strukture gospodinjstev. Poleg tega so poročali še V. Klemenčič o socialnogeografski problematiki kmetijstva v SR Sloveniji, M. Klemenčič o kmetijski infrastrukturi in predsednik občinske skupščine o gospodarskih gibanjih v občini Ljutomer.

Posvetovanja so se udeležili člani mariborskega in pomurskega aktiva GDS, sodelavci Oddelka za geografijo Filozofske fakultete, Inštituta za geografijo Univerze Edvarda Kardelja ter predstavniki regijskih planerskih, kmetijskih in drugih organizacij. Številni udeleženci so posegli v zanimivo razpravo o problematiki kmetijstva in melioracij glede na tržnost, naravne pogoje in drugo. Posvet je vsestransko uspel kot oblika operativnega delovanja na osnovi raziskovalnega dela z aplikativno vrednostjo. Takšne oblike so sigurno zaželeni tudi pri reševanju drugih geografskih vprašanj.

Delovnemu programu je sledil ogled vinske kleti v Ljutomeru in obisk posestva znanega konjerejca in kasača Slaviča.

Mirko Pak

RAZSTAVA ZEMLJEPISNEGA MUZEJA INŠTITUTA ZA GEOGRAFIJO
UNIVERZE EDVARDA KARDELJA

V šolskem letu 1982/83 bo v Zemljepisnem muzeju poleg stalne zbirke kart na ogled razstava Karte in področja njihove uporabnosti. Razstava je v prvi vrsti namenjena šolski mladini in bo obiskovalcu poskusila odgovoriti na različna vprašanja s področja kartografije.

V današnjem času se skoraj vsi ljudje dnevno srečujemo z načrti in kartami. Postali so nepogrešljiv pripomoček številnih strok. Veliko je poklicev, ki bi svoje delo brez njih težko opravljali (geodeti, geografi, arhitekti, gozdarji, urbanisti itd.). Brez kart ni mogoče voditi kmetijske davčne politike, urejanja mest, regulacije voda, vojaške strategije in ne opravljati pomorskega, letalskega ter cestnega transporta. Prav tako si v šoli pouka zemljepisa, pa tudi zgodovine ne moremo predstavljati brez uporabe kart.

Vse bolj pa karte danes uporabljamo tudi v prostem času. Tako so nam avtokarte dobrodošle na izletih z avtomobilom ali drugimi prevoznimi sredstvi. Enako velja za razne turistične karte, ki nam omogočajo spoznavati znamenitosti krajev in nam nudijo obilico podatkov, ki jih na potovanjih nujno potrebujemo. Pri obiskih mest so nepogrešljive karte mest ali mestne karte. Končno karte uporabljamo pri reševanju križank, ko iščemo neznane kraje, mesta, reke, gore, države ...

Ko takole segamo po kartah, se le redko vprašamo, kaj karta sploh je, kakšne vrste kart poznamo, komu so namenjene, kaj prikazujejo, kako jih izdelujemo, kakšne pripomočke pri tem uporabljamo. Na ta in podobna vprašanja bo poskusila odgovoriti omenjena razstava in vodnik po razstavi.

Razstava Karte in področja njihove uporabnosti bo na ogled od predvidoma novembra 1982 dalje v prostorih Zemljepisnega muzeja Trg francoske revolucije 7 v Ljubljani, od 8 - 14^h, ob sredah pa do 16^h.

Kolikor bodo na razpolago sredstva oz. kolikor bo možno pripraviti kartografsko gradivo, ki bo razstavljeno, v več izvodih, bomo obvestili predavatelje geografije o možnosti nakupa tega gradiva in vodnika za potrebe pouka geografije.

Bibijana Mihevc

JUGOSLOVANSKI SIMPOZIJ Z MEDNARODNO UDELEŽBO
"SOCIOGEOGRAFSKA IN EKONOMSKOGEOGRAFSKA PROUČEVANJA
PROBLEMOV ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA"
OHRID, 23. - 26. september 1982

Zveza geografskih društev Makedonije je ob koncu septembra 1982 organizirala jugoslovanski simpozij z mednarodno udeležbo o socialnogeografskih in ekonomskogeografskih proučevanjih problemov življenjskega okolja. Na simpoziju so sodelovali poleg referentov iz Makedonije, Srbije, Hrvatske in Slovenije še strokovnjaki komisije za okolje pri SEV-u iz Češkoslovaške, Poljske in Sovjetske zveze.

Pestrost problematike v predstavljenih 21 referatih je ponovno opozorila na to, da geografi v ta okvir še vedno postavljamo raznovrstne raziskave in da bo potrebno v prihodnje več naporov usmeriti v reševanje metodoloških vprašanj tovrstnega raziskovalnega dela. Nekateri dobri teoretski referati so bili v nadaljevanju premalo podkrepljeni z empiričnimi spoznanji. Simpozij je opozoril še na potrebo po aktivnejšem medrepubliškem in meddržavnem sodelovanju, predvsem pri reševanju metodoloških dilem. Doslej smo le slovenski in občasno tudi makedonski geografi aktivno sodelovali pri delu komisije za okolje pri SEV in je simpozij v Ohridu obenem predstavljal tudi redni sestanek strokovnjakov te komisije, kjer je 5-letni program zasnovan tako, da se na osnovi raziskav vseh sodelujočih držav in inštitucij pripravlja enotna metodologija tovrstnih geografskih proučevanj.

Mirko Pak

Da bi se tudi geografija aktivneje vključila v splošna prizadevanja za povečanje pridelave hrane, je Geografsko društvo Vojvodine organiziralo 14. in 15. oktobra 1982 v Novem Sadu simpozij o problematiki pridelave hrane. V bistvu naj bi to bil po dolgem času drugi jugoslovanski agrarnogeografski simpozij z usmerjeno in aplikativno naravnano vsebino.

Dober namen pa kljub velikemu trudu vojvodinskih geografov ni rodil rezultata, ki bi ga lahko bili močno veseli. Že sama udeležba je bila skromna, poleg petih referentov iz Slovenije, treh iz Vojvodine, dveh iz Hrvaške ter po enega iz Srbije, Makedonije in Črne gore, se je simpozija udeležilo le malo geografov. Teme so bile dokaj pestre, le redke pa so se dotaknile jedra problema, agrarne pridelave in neposredno s tem povezanih geografskih problemov. To potrjujejo naslovi nekaterih referatov: Proces komasacije, njegove pejsažne in socioekonomske posledice, Zemljišče in pridelava hrane v Hrvatski, Soodvisnost razvoja turizma in kmetijstva, Prestrukturiranje in intenziviranje vojvodinskega kmetijstva v boju za večjo pridelavo hrane itd.

Redki referati so bili podani na osnovi rezultatov znanstveno-raziskovalnega dela. Vse preveč je bilo nekakšnih pregledov, kar je pravzaprav pokazalo vso skromnost tovrstnih prizadevanj v jugoslovanski geografiji. Predvsem pa ni bilo, tako kot pred leti, čutiti nekakšnega enotnejšega raziskovalnega koncepta. Podobna je bila tudi diskusija, ki je močno postavljala v ospredje potrebo po intenzivnejšem, enotnejšem in strokovno poglobljenem proučevanju agrarnih območij, agrarne proizvodnje in s tem povezanih problemov v Jugoslaviji, po razvijanju metodologije proučevanja in po večji aplikativnosti agrarne geografije.

Mirko Pak

UDK 91:373.5(075) = 863

Verbič M.

61000 Ljubljana, YU, Zavod SR Slovenije za šolstvo,
Parmova

**NEKAJ MISLI O DIDAKTIČNEM KOMPLETU ZA POUK
GEOGRAFIJE V SREDNJEM USMERJENJEM IZOBRAŽE-
VANJU**

Avtorica govori o utemeljenosti oblikovanja didaktič-
nega kompleta za pouk geografije in o prvih izkušnjah
spremljave pouka glede na načrtovanje in uporabo
tega kompleta pri pouku geografije.

UDK 91:371.37 = 863

Brinovec S.

64000 Kranj, YU, Gimnazija, Koroška 13

GEOGRAFSKI KABINET

Članek govori o namenu geografskega kabineta in
njegovi opremi in organizaciji. Opredeľuje zbirke v
kabinetu in priporoča načine shranjevanja različnih
vrst učil in učnih sredstev.

UDK 91:371.32 = 863

Košak M.

61000 Ljubljana, YU, Pedagoška akademija, Allendejeva
Simčič J.

61000 Ljubljana, YU, OŠ Rihard Jakopič, Derčeva 1

PREMOG V JUGOSLAVIJI

Pisna priprava opozarja na pomembnejše aktivnosti
učitelja in učencev. Kaže učno strategijo v temeljnih
etapah vzgojnoizobraževalnega procesa. Tako zasnova-
na pisna priprava je zahtevna in terja od učitelja po-
globljeno proučitev vzgojnoizobraževalnih smotrov,
učnih vsebin in poznavanje oblik in metod pouka.

UDK 910:371.32 = 863

Dežman M.

69240 Ljutomer, YU, Srednja šola družboslovne usme-
ritve Fran Miklošič, Prešernova 31

PROUČEVANJE DOMAČE POKRAJINE

Članek govori o organizaciji in poteku naravoslovnega
dne. Prikazuje delo in rezultate posameznih skupin
učencev v okviru te dejavnosti. To je ena izmed možno-
sti za organizacijo naravoslovnega dneva.

UDK 91:371.32 = 863

Košak M.

61000 Ljubljana, YU, Pedagoška akademija, Allendejeva
Simčič J.

61000 Ljubljana, YU, OŠ Rihard Jakopič, Derčeva 1

COAL IN YUGOSLAVIA

The written preparation parp attention to the more important activities of teachers and pupils. It shows teaching strategy in the basic stages of the teaching process. Such a concept of the written preparation is difficult and demands from a teacher a penetrated examination of education aims, teaching contents and knowing of structures and methods of teaching.

UDK 91:371.32 = 863

Dežman M.

69240 Ljutomer, YU, Srednja šola družboslovne usmeritve Fran Miklošič, Prešernova 24

EXAMINATION OF HOME - LANDSCAPE

The article shows the organization and procedure of the natural - science - day. It makes us familiar with the results of particular groups of pupils within this activity sphere. This is one of the possibilities for the organization of the natural - science - day.

UDK 91:371.32 = 863

UDK 91:371.32 = 863

Ferjan T.

61000 Ljubljana, YU, Šolski center za blagovni promet, Poljanska 28 A

NEKAJ MISLI O VAJAH PRI GEOGRAFIJI V SVIO

Članek govori o prvih izkušnjah pri uporabi delovnega zvezka pri pouku geografije in njegovem vključevanju v vzgojnoizobraževalni proces. Prikazuje nekaj primerov raznovrstne uporabe in reševanja nalog pri pouku.

UDK 911.2:550.34(100) = 861

Orožen Adamič M.

61000 Ljubljana, YU, Geografski institut Antona Melika, Novi trg 3

NARAVNE KATASTROFE KOT ELEMENT PREOBLIKOVANJA SVETA

Prikazane so naravne katastrofe in njihovo število. Napravljena je primerjava letnega števila naravnih katastrof in prikazano število izgubljenih življenj v njih.

UDK 91:373.5(075) = 863

Verbič M.

61000 Ljubljana, YU, Zavod SR Slovenije za šolstvo, Parmova

SOME THOUGHTS ABOUT THE DIDACTIC SET FOR THE GEOGRAPHY TEACHING IN THE VOCATION - ORIENTATED SECONDARY SCHOOL

The author speaks about the justification of the use of the didactic set for the geography teaching and about the first experiences while following it as far as it concerns planning and usage of this set at geography teaching.

UDK 91:371.37 = 863

Brinovec S.

64000 Kranj, YU, Gimnazija, Koroška 13

GEOGRAPHIC CABINET

The article deals with the purpose of the geographic cabinet, its equipment and organization. It defines the collections in the cabinet and recommends the ways of keeping various teaching media.

UDK 910.1 = 863

Plut D.

61000 Ljubljana, YU, PZE za geografijo, Filozofska fakulteta, Aškerčeva 12

GEOGRAFIJA - MED SCILO IN KARIBDO

Prikazane in opredeljene so pogloblitve smeri nadaljnega razvoja geografije v svetu in dileme, ki se pojavljajo ob tem. Podana so osnovna vprašanja razvoja slovenske geografije in možnosti nadaljnega razvoja geografije pri nas.

UDK 910.1 = 863

Plut D.

61000 Ljubljana, YU, PZE za geografijo, Filozofska fakulteta, Aškerčeva 12

GEOGRAPHY - BETWEEN SCYLA AND CARYBDA

Here are shown and defined the main directions of the future development of geography in the world and uncertainties arising within this. Then are also mentioned basic questions about the development of the Slovene geography and possibilities of further development of geography in our country.

09

UDK 91.:371.32 = 863

Ferjan T.

61000 Ljubljana, YU, Šolski center za blagovni promet, Poljanska 28 A

SOME THOUGHTS ABOUT THE GEOGRAPHY WORKBOOK IN THE VOCATION - ORIENTATED SECONDARY SCHOOL

The article comprises the first experiences at the use of the workbook at geography teaching and its incorporation in the education process. It shows some examples of various usage and completing the exercises at teaching.

UDK 911.2:550.34(100) = 861

Orožen Adamič M.

61000 Ljubljana, YU, Geografski institut Antona Melika, Novi trg 3

NATURAL CATASTROPHIES AS ELEMENT OF TRANSFORMING THE WORLD

Natural catastrophies and their number are shown here. There has been demonstrated comparison of annual number of natural catastrophies and given the number of the lost lives in them.

